

Амели
НОТОМБ

изумление
и
тренем

Clibri

АМЕЛИ НОТОМБ ИЗУМЛЕНИЕ И ТРЕПЕТ

Превод: Светла Лекарска

chitanka.info

Младата белгийска писателка Амели Нотомб е родена в Япония. След това живее в Китай и САЩ, където баща ѝ е посланик. Завършва филология, работи като преводач в Япония и от 1992 г. насам издава всяка година по една книга. Още с първата си книга „Хигиена на убиеца“ се налага като автор с богато въображение, блестящ стил и тънък хумор. Следват „Любовен саботаж“, „Пеплум“ и др. А романът „Изумление и трепет“, който разказва за живота на младата стажантка Амели в една голяма японска компания, е наречен от критиката „истинско чудо“.

В древнояпонския имперски протокол е указано, че към Императора трябва да се обръщаме с „изумление и трепет“. Тази формула винаги ме е възхищавала. Тя ми напомня за японските филми, в които самураите се обръщат към своя шеф с глас, разтреперан от свръхчовешки респект.

Господин Ханеда беше началник на господин Омоши, който беше началник на господин Сайто, който беше началник на госпожица Мори, която беше моята началничка. Аз нямах подчинени. Би могло да се каже и иначе. Аз бях подчинена на госпожица Мори, която беше подчинена на господин Сайто, и така нататък, като се има предвид, че заповедите в низходящ ред можеха да прескачат йерархичните нива.

Иначе казано, в компанията „Юмимото“ аз бях на разположение на всички останали.

Господин Ханеда беше началник на господин Омоши, който беше началник на господин Сайто, който беше началник на госпожица Мори, която беше моята началничка. Аз нямах подчинени.

Би могло да се каже и иначе. Аз бях подчинена на госпожица Мори, която беше подчинена на господин Сайто, и така нататък, като се има предвид, че заповедите в низходящ ред можеха да прескачат йерархичните нива.

Иначе казано, в компанията „Юмимото“ аз бях на разположение на всички останали.

На 8 януари 1990-а асансьорът ме изхвърли на последния етаж на сградата на „Юмимото“. Прозорецът в дъното на площадката ме всмука като счупен илюминатор на самолет. Градът беше далече, толкова далече, че се съмнявах някога кракът ми да е стъпвал там.

Въобще не помислих да се представя на рецепцията. Всъщност в главата ми нямаше никаква мисъл, нищо друго освен неудържимо влечение към празното, към големия прозорец.

Чух зад мен дрезгав глас да произнеса името ми. Обърнах се. Дребен, слаб и грозен мъж на около петдесет години ме гледаше недоволено.

— Защо не се обадохте на рецепцията? — ме попита той.

Не знаех какво да отговоря, затова не отговорих нищо. Сведох глава и превих рамене, давайки си сметка, че съм направила лошо впечатление още при първото си появяване в компанията „Юмимото“, при това без да произнеса и дума.

Мъжът ми съобщи, че се казва господин Сайто. Поведо ме през безброй огромни зали, представи ме на тълпи от хора, чиито имена забравях веднага щом ги произнесеше.

След това ме въведе в бюрото на началника си господин Омоши, който беше огромен и страшен, та му личеше, че е вицепрезидент.

С тържествен вид господин Сайто ми показа вратата, зад която се намираше господин Ханеда, президентът. От само себе си се разбираше, че за среща с него не можеше и да се мисли.

Накрая се озовахме в огромна зала, в която работеха около четирийсет човека. Моето място беше срещу това на началничката ми, госпожица Мори. Тя беше на събрание и щях да се срещна с нея в ранния следобед.

Господин Сайто ме представи на всички, след което ме попита дали съм готова за изпитанията, които ми предстоят. Очевидно няха право да отговоря отрицателно.

— Да — казах.

Това беше първата дума, която произнесох в компанията „Юмимото“. До този момент само бях кимала с глава.

„Изпитанието“, на което ме подложи господин Сайто, се състоеше в това да напиша писмо на английски на някой си Адам Джонсън, в което да изразя съгласието на господин Сайто да играе голф с господин Джонсън следващата неделя.

— Кой е Адам Джонсън? — имах глупостта да попитам.

Началникът ми въздъхна отчаяно и не отговори. Толкова ли беше скандално да не знам кой е Адам Джонсън, или въпросът ми беше недискретен? Така и не разбрах — както и не разбрах кой беше господин Джонсън.

Задачата ми се стори лесна. Седнах и написах едно сърдечно писмо: господин Сайто приема с радост идеята да играе голф идната неделя и изпраща на господин Джонсън приятелски поздрав. Занесох писмото на моя шеф.

Господин Сайто го прочете, нададе кратък презрителен вик и го скъса.

— Не става.

Помислих, че съм била прекалено любезна или пък фамилиарна с господин Джонсън и съчиних по-хладен текст: господин Сайто е известен за намерението на господин Джонсън и в съгласие с желанието му ще играе голф с него идната неделя.

Шефът го прочете, нададе кратък презрителен вик и го скъса.

— Не става.

Искаше ми се да попитам кое точно не става, но беше ясно, че шефът няма да търпи въпросите ми, така както не понесе въпроса за Адам Джонсън. Трябваше значи сама да намеря тона, с който да се обърна към мистериозния господин.

Прекарах няколко часа в писане на писма до играча на голф. Господин Сайто ритмично изпращаше продукцията ми в кошчето за боклук без какъвто и да е коментар, ако не се брои гореспоменатият вик. Всеки път трябваше да измислям нови формули.

В цялата работа започваше да се прокрадва нещо пикантно от рода на: „Прекрасна маркизо, изгарям от любов, когато впия поглед в хубавите ви очи.“ Захванах се да влагам ново съдържание в граматическите категории. Ами ако Адам Джонсън е глагол, неделя е подлог, играя голф — допълнение и господин Сайто — наречие? „Следващата неделя приема с радост да адамджонсира един голф по сайтоновски“.

Тъкмо започвах да се забавлявам, когато дойде началникът. Той скъса поредното писмо, без даже да го прочете, и ми каза, че госпожица Мори е пристигнала.

— Ще работите с нея днес следобед, но преди това ми донесете едно кафе.

Беше вече два часът. Нито за миг не се бях откъсвала от епистоларните си упражнения.

Оставих чашата с кафе на бюрото на господин Сайто и се извърнах. Към мен вървеше високо и дълго като лък момиче.

Винаги когато мисля за Фубуки, виждам японски лък, по-висок от японец. Затова и дадох на компанията името „Юмимото“, което значи „нещата на лъка“.

А видя ли лък, винаги се сещам за по-високата от японец Фубуки.

— Госпожица Мори?

— Наричайте ме Фубуки.

Не слушах какво говори. Госпожица Мори беше висока поне метър и осемдесет — ръст, който малко японски мъже достигат. Тя беше чудно стройна и грациозна, въпреки неизбежната японска скованост. Но това, което ме изуми, беше прекрасното ѝ лице.

Тя ми говореше, чувах звука на мекия ѝ интелигентен глас, показваше ми документи, обясняваше ми за какво става дума, усмихваше се, а аз дори не забелязвах, че не я слушам.

После ми предложи да се запозная с документите, които беше оставила на бюрото ми, седна на мястото си, на два метра от мен, и се захвана с работата си. Покорно запрелиствах книгата — правилници и разни списъци.

Лицето ѝ поглъщаше цялото ми внимание. Бе свела клепачи над цифрите и не виждаше, че я изучавам. Имаше най-прекрасния нос на света, истински неподражаем японски нос с деликатни ноздри, който

ще разпознаеш сред хиляди други. Не всички японци имат такива носове, но във всеки случай срещнеш ли такъв нос, той не може да не е японски. Ако Клеопатра беше имала такъв нос, световната география днес щеше да е съвсем друга.

Вечерта изобщо не си помислих, че не съм използвала нито едно от уменията, за които ме бяха назначили. Би било дребнаво. В крайна сметка всичко, което исках, бе да работя в японска фирма. И работех.

Имах чувството, че съм си прекарала деня прекрасно. Дните, които последваха, затвърдиха това чувство.

Все още не разбирах каква е ролята ми в предприятието, а и ми беше безразлично. Изглежда, че господин Сайто ме намираще за отчайваща, което ми беше още по-безразлично. Бях очарована от колежката си. Приятелството ѝ ми се струваше достатъчно основание да прекарвам по десет часа на ден в „Юмимото“.

Тенът ѝ бе едновременно бял и матов, също като този, за който така поетично говори Танизаки. Фубуки възпяваше съвършенството на японската красота — като се изключи невероятният ѝ ръст. Лицето ѝ напомняше „карамфила на древна Япония“, символ на благородната девойка от миналото — поставено над този издължен силует, това лице бе предопределено да владее света.

„Юмимото“ беше една от най-големите компании в света. Господин Ханеда ръководеше отделите за внос и износ, които купуваха и продаваха всичко съществуващо навсякъде по планетата.

Каталогът „Внос-Износ“ на „Юмимото“ представляваше чудовищна версия на каталога „Превър“: от финландския ементал до сингапурската сода през канадските оптични влакна, френските гуми и зеблото от Того — всичко беше вътре.

Парите на „Юмимото“ надхвърляха човешкото въображение. След натрупването на определено количество нули сумите напускат света на цифрите, за да навлязат в областта на абстрактното изкуство. Питам се дали в компанията изобщо имаше човек, способен да се радва от печалбата на сто милиона йени или да съжалява за загубата на същата сума.

Служителите от „Юмимото“, също като нулите, добиваха стойност единствено поставени зад другите цифри. Всички освен мен

— аз нямах даже властта на нулата.

Дните минаваха, а аз все така не служех за нищо. Което не ме тревожеше особено. Имах чувството, че са ме забравили, но това не ми беше неприятно. Седнала на бюрото, четях и препрочитах документите, оставени от Фубуки. Те бяха смайващо безинтересни с изключение на списъка на служителите в „Юмимото“ — той съдържаше име, фамилия, дата и място на раждане на служителя, евентуално име на съпругата или съпруга, на децата, както и датите им на раждане.

Сами по себе си тези сведения не бяха ни най-малко вълнуващи, но когато човек е много гладен и кората хляб му се струва апетитна — в състоянието на бездействие и недохранване, в което се намираше мозъкът ми, списъкът ми изглеждаше занимателен като светска хроника. Впрочем той бе единственият документ, който разбирах.

За да си дам вид, че работя, реших да го науча наизуст. Имаше около стотина имена. Повечето служители бяха женени и с деца, от което задачата ми се усложняваше.

Работех: лицето ми бе ту наведено над списъка, ту вдигнато нагоре, когато рецитирах наум в черната си кутия. Вдигнех ли глава, погледът ми попадеше на седналата срещу мен Фубуки.

Господин Сайто не ме караше вече да пиша на Адам Джонсън, нито на когото и да било. Всъщност той не искаше абсолютно нищо от мен, освен да му нося кафе.

Когато човек е новоназначен в японска фирма, съвсем нормално е да започне от „ошакуми“ — „службата на почитания чай“. Приех тази роля много на сериозно, още повече, че беше единствената, която ми повериха.

Бързо опознах навиците на всеки от служителите: за господин Сайто черно кафе в осем и половина. За господин Унажи кафе с мляко и две бучки захар в десет часа. За господин Мицуно чаша кока-кола на всеки час. За господин Окада английски чай с една идея мляко в пет следобед. За Фубуки зелен чай в девет сутринта, черно кафе по пладне, зелен чай в три следобед и едно последно черно кафе в седем вечерта — всеки път тя ми благодареше с очарователна любезност.

Тази скромна дейност се оказа пагубна за мен.

Една сутрин господин Сайто ме предупреди, че вицепрезидентът ще приеме в кабинета си важна делегация от приятелска фирма.

— Кафе за двайсет души.

Влязох при господин Омоши с голям поднос в ръце и се държах направо перфектно — поднасях кафето със сведени очи и с подчертана смиреност, не спирах да се кланям и да каканижа най-изтънчените формули на учтивост. Ако съществуваше орден за „ошакуми“, в този момент го заслужавах.

Часове по-късно делегацията си тръгна. Тогава прогърмя гласът на огромния господин Омоши:

— Сайто-сан!

Видях как господин Сайто подскочи, стана блед като платно и се затича към леговището на вицепрезидента. Виковете на дебелака отекваха зад стената. Не се разбираше какво казва, но явно не беше много мило.

Господин Сайто се върна с разстроено лице. Обзе ме глупаво съчувствие към него, като си помислих, че тежи три пъти по-малко от своя агресор. После го чух да ме вика и го последвах в един празен кабинет. Беше толкова бесен, че чак заекваше.

— Изложихте ни пред делегацията! Използвахте фрази, от които си личеше, че владеете прекрасно японски.

— Но аз наистина говоря не лошо японски, господин Сайто.

— Млък! С какво право се защитавате? Господин Омоши е много недоволен. Създадохте отвратителна атмосфера на сутрешното събрание. Как биха могли нашите партньори да ни имат доверие, след като една бяла разбира техния език? От сега нататък вече не говорите японски.

Ококорих се от изненада.

— Моля?

— Вече не разбирате японски. Ясно ли е?

— Но нали „Юмимото“ ме нае, защото говоря вашия език!

— Не ме интересува. Заповядвам ви да престанете да разбирате този език.

— Невъзможно. Никой не може да изпълни такава заповед.

— Винаги има начин да се изпълни една заповед — ето какво трябва да разберат западните ви мозъци.

„Така значи“, помислих си, преди да продължа:

— Японският мозък може би е в състояние да се насили да забрави един език. Западният мозък не е способен на това.

Господин Сайто реши, че този екстравагантен аргумент е приемлив.

— Опитайте все пак. Или поне се преструвайте, че опитвате. Такава е заповедта, ясно ли е?

Тонът му беше рязък и сух.

Трябва да съм изглеждала особено, защото, когато се върнах в кабинета, Фубуки ми хвърли нежен и изпълнен с тревога поглед. Дълго не можах да дойда на себе си, седях и се питах какво да предприема.

Би било най-логично да си подам оставката. Но не можех да се реша на тази стъпка. За европейците в това не би имало нищо позорно. Не и за японците — щях да загубя всякакво достойнство в очите им, ако напуснех. Беше изминал едва месец от едногодишния ми договор и да си тръгна толкова скоро, щеше да е срамно както според японците, така и според самата мен.

Още повече, че няхах никакво желание да си ходя. Бях положила усилия, за да вляза в тази компания — научих токийския бизнес език, преминах през тестове. Е, няхах амбицията да ставам експерт по международна търговия, но открай време мечтаех да живея в тази страна, която бях издигнала в култ още през идиличното време на детството ми.

Реших да остана.

Следователно трябваше да намеря начин да изпълня заповедта на господин Сайто. Проведох истинско геоложко проучване в мозъка си, за да открия някой пласт, склонен към амнезия — съществуваха ли подземни килии в невронната ми крепост? Уви, там имаше добре защитени и зле защитени места, наблюдателни кули и пукнатини, дупки и трапове, но нямаше нищо, в което да погребя цял един език.

След като нямаше как да забравя, способна ли бях поне да се преструвам, че съм забравила? Можех ли в езиковата гора, избуяла в главата ми, да скрия огромните японски криптомери зад френските букове, английските липи, латинските дъбове и гръцките маслинови дръвчета?

Мори, фамилното име на Фубуки, означаваше гора. Дали затова не бях вперила в нея безпомощен поглед? Установих, че тя продължава да ме гледа неразбиращо.

Надигна се и ми направи знак да я последвам. В кухнята се строполих на един стол.

— Какво ви каза той? — ме попита Фубуки.

Излях си душата. Гласът ми трепереше, в очите ми напиреха сълзи. Опасни думи заизлизаха от устата ми:

— Мразя господин Сайто. Той е мръсник и глупак.

Фубуки леко се усмихна.

— Не, лъжете се.

— Е да, разбира се. Вие сте добра, не виждате лошото. Но може ли някой да издаде такава заповед и да не е...

— Успокойте се, заповедта не идва от него. Той само е предал нарежданията на господин Омоши. Няма е избор.

— В такъв случай господин Омоши е...

— Той е много особен — прекъсна ме тя. — Но е вицепрезидент. Нищо не може да се направи.

— Бих могла да поговоря с президента, господин Ханеда. Той що за човек е?

— Господин Ханеда е изключителен човек, много интелигентен и много добър. Уви, и дума не може да става да отидете при него и да се оплаквате.

Така беше и аз го знаех. Недопустимо бе да се прескочи дори едно йерархично ниво от долу на горе, да не говорим за няколко. Можех да се обърна само към прекия си началник, тоест към госпожица Мори.

— Вие сте единственото ми упование, Фубуки. Знам, че не можете да направите нищо за мен, но вашата човечност ми помага много. Благодаря ви.

Тя се усмихна.

Попитах я какво означава името й. Тя ми показа визитната си картичка. Разчетох идеограмата и възкликнах:

— Снежна буря! Фубуки означава „снежна буря“. Прекрасно е да се наричаш така!

— Родена съм по време на снежна буря. Родителите ми приели това като знак на съдбата.

Припомних си списъка на персонала: Мори Фубуки, родена в Нара на 18 януари 1961... Дете на зимата. Внезапно си представих снежната буря над чудния град Нара с многобройните му камбани — не беше ли напълно естествено, че тази великолепна жена се е родила в ден, когато красотата на небето се е сляла с красотата на земята?

Заговори ми за детството си в Канзай. Аз ѝ разказах за моето, започнало в същата провинция, недалеч от Нара, в селцето Шукугава, близо до връх Кабуто. Само при споменаването на тези приказни места очите ми се пълнеха със сълзи.

— Колко съм щастлива, че и двете сме деца на Канзай! Там бие сърцето на древна Япония.

Там биеше и моето сърце, когато петгодишна напуснах японските планини, за да замина за китайската пустиня. Това първо изгнание остави такива следи в душата ми, че винаги съм била готова на всичко, за да заживея отново в страната, която дълго време смятах за моя родина.

Върнахме се по работните си места. Все още не бях намерила решение на проблема си и по-малко от всякога знаех каква е ролята ми в „Юмимото“. Единственото, което ме успокояваше, бе мисълта за моята колежка Фубуки Мори.

Трябваше значи да си давам вид на заета, като се правя, че не разбирам езика, който се говори около мен. Започнах да поднасям чашите с кафе и чай, без дума да обелвам и без да отговарям на любезностите на служителите. Те не бяха в течение на новите разпореждания и се чудеха защо милата бяла гейша изведнъж е започнала да се държи просташки като янки и да мълчи като риба.

Тъй като „ошакуми“ не ми отнемаше много време, реших, без да питам никого, да разнасям пощата.

Трябваше да бутам голяма метална количка из гигантските зали и да давам на всекиго предназначенията за него писма. Работата ми пасна като ръкавица. Първо, използвах езиковите си познания, тъй като адресите бяха изписани с идеограми — когато господин Сайто беше далеч от мен, не криех, че знам да чета. Второ, стана ясно, че не напразно съм наизустила списъка на персонала — не само че разпознавах служителите, но и можех при случай да им честитя рождените дни, както и тези на жените и децата им.

С усмивка и поклон казвах: „Ето пощата ви, господин Ширанаи. Честит рожден ден на малкия Йоширо, който днес навършва три години.“

При което всеки път ме поглеждаха втрещено.

Тази работа ми запълваше времето, тъй като компанията беше разположена на два етажа. Количката ми даваше законно основание да

взимам асансьора. Обичах да го правя заради огромния прозорец на площадката. Представях си, че се хвърлям от него. Залепях чело на стъклото и мислено политах надолу. Градът беше толкова далече, че докато падах, можех да наблюдавам много неща.

Бях намерила призиванието си. Тази проста, полезна, човешка работа ми позволяваше да се отдавам на обогатяващо духа съзерцание. Мечтаех да върша това цял живот.

Но ето че господин Сайто ме привика в кабинета си и ми прочете заслужено конско — бях се провинила в поемане на инициатива. Върших нещо без разрешението на преките ми началници. Освен това пощальонът се намирал пред нервна криза, тъй като се смятал почти за уволнен.

— Много е лошо да се краде работата на другите — с право ме упрекна господин Сайто.

Със съжаление виждах как се слага край на многообещаващата ми кариера. На всичкото отгоре пак нямаше да знам с какво да се занимавам.

В този момент с цялата наивност, на която бях способна, реших, че ще бъде чудесно да предложи нещо ново: докато бутах количката с писмата, бях забелязала, че на всяко бюро има календар, но почти никога червеното квадратче не бе поставено на точната дата, понякога дори не обръщаха страницата на изтеклия месец.

Този път поисках разрешение.

— Може ли да се заема с календарите, господин Сайто?

Той непредпазливо се съгласи. Реших, че вече имам занаят.

Сутрин обикалях бюрата и слагах червеното квадратче на точната дата. Изпълнявах длъжността премествач на календарни дати.

Постепенно служителите на „Юмимото“ забелязаха какво правя и го намериха за изключително забавно.

Питаха ме:

— Как е? Не ви ли изморява тази изтощителна работа?

Отговарях с усмивка.

— Ужасно е, но взимам витамини.

Новото занимание ми харесваше. То имаше недостатъка да отнема прекалено малко време, но пък ми позволяваше да взимам асансьора и да се хвърлям през прозореца. Освен това развличах публиката.

Най-голямата веселба настъпи, когато трябваше да се премине от февруари на март. Не бе достатъчно да се премести червеното квадратче. Трябваше и да се обърне, дори да се откъсне февруарската страница.

Служителите от различните отдели ме посрещаха, като че ли бях състезател. С решителни самурайски жестове унищожавах февруарските месеци, имитирайки жестока битка с гигантската фотография на покрития със сняг връх Фуджияма. После напусках полесражението с уморения, но горд вид на победител. Очарованата публика ме изпращаше с възгласи „банзай“.

Слухът за моята слава достигна до ушите на господин Сайто. Очаквах здравата да ме сапуниса заради клоунските ми изяви, затова си подготвих защитна реч.

— Вие ми разрешихте да се заема с календарите — започнах още преди да бе дал воля на яростта си.

Отговори ми без всякакъв гняв с обичайния си недоволен тон:

— Можете да продължите. Но без да правите от това спектакъл, защото разсейвате служителите.

Бях изненадана от лекотата на мъмренето.

Господин Сайто добави:

— Фотокопирайте ми това.

И ми подаде огромна купчина листа формат А4 — трябва да имаше хиляда.

Поставих купчината в горния резервоар на фотокопирната машина, която свърши работата си бързо и коректно, и занесох на шефа оригинала и копията.

— Не са добре центрирани — рече той, показвайки ми един лист. — Фотокопирайте документа отново.

Върнах се при машината, като си мислех, че сигурно лошо съм поставила листовите в резервоара. Този път се постарях повече и резултатът беше безупречен. Занесох купчината на господин Сайто.

— Пак не са добре центрирани — каза той.

— Не е вярно! — възкликнах.

— Ужасно нахално е да се говори така на началник.

— Простете ми, но много внимавах, за да бъдат копията както трябва.

— Ама не са. Вижте.

Показа ми един лист, който ми изглеждаше безупречен.

— Какво му е?

— Тук, вижте: текстът не е напълно успореден с ръба на листа.

— Нима?

— Щом ви го казвам!

Хвърли копията в кошчето за боклук и попита:

— Да не би да използвате горния резервоар? — Да.

— Ето обяснението. Затова работата ви не е прецизна.

— Господин Сайто, иначе ще ми трябват часове.

— Къде е проблемът? — усмихна се той. — И без това нямате какво да правите.

Явно ме наказваше заради календарите.

Настаних се пред фотокопирната машина като някой каторжник на галера. За всяко копие трябваше да повдигам капака, да намествам листа на определеното за това място и да натискам копчето, след което да преглеждам резултата. В седем часа вечерта все още не бях свършила. От време на време идваха служители с документи за фотокопиране. Ако имаха да правят повече от десет копия, смирено ги молех да използват машината в другия край на коридора.

По едно време хвърлих поглед на съдържанието на моя документ. Да си умреш от смях — беше правилникът на клуба по голф, в който членуваше господин Сайто.

В следващия миг ми идеше по-скоро да ревна при мисълта за невинните дървета, които моят шеф жертваше, за да ме накаже. Представих си японските гори от моето детство, кленовете и криптомерите, отсечени с единствената цел да бъде санкционирано едно толкова незначително същество като мен. И си спомних, че фамилното име на Фубуки означава гора.

Тогавя пристигна господин Тенши, който ръководеше отдела за млечни продукти. Той имаше същия ранг като господин Сайто, който пък оглавяваше счетоводния отдел. Изгледах го учудена — нима висш кадър като него сам прави фотокопията си?

Той отговори на незададения ми въпрос.

— Вече е осем часът. Само аз още не съм си тръгнал. Кажете ми, защо не използвате горния резервоар?

Обясних му с кротка усмивка, че такива са инструкциите на господин Сайто.

— Разбирам — рече той и по тона му личеше, че не се доизказва.
Поразмисли, после ме попита:

— Вие сте белгийка, нали? — Да.

— Тъкмо имам един много интересен проект с вашата страна.
Бихте ли приели да извършите за мен някои проучвания?

Гледах го, както се гледа месия. Той ми обясни, че някаква белгийска фирма била разработила нов метод за извличане на мазнините от маслото. След което заяви:

— Аз вярвам в олекотеното масло. В него е бъдещето.

Тутакси си измислих мнение.

— Винаги съм смятала така!

— Елате утре сутринта в моя кабинет.

Приключих с фотокопията в състояние на транс.

Пред мен се разкриваше нова кариера. Оставих купчината листа на бюрото на господин Сайто и триумфално си тръгнах.

На следващия ден Фубуки ме посрещна с ужасен вид.

— Господин Сайто иска да направите отново фотокопията.
Намира ги за недостатъчно центрирани.

Избухнах в смях и обясних на моята колежка игричката, която играеше господин Сайто.

— Сигурна съм, че даже не е погледнал последните фотокопия.
Направих ги едно по едно и с точност до милиметър. Часове ми отне да копирам правилника на клуба му по голф!

Фубуки възмутена ми съчувстваше.

— Той ви тормози!

Успокоих я.

— Не се тревожете. Това ме забавлява.

Върнах се при фотокопирната машина като при стара позната и поверих работата на горния резервоар — бях сигурна, че господин Сайто ще обяви присъдата си, без да погледне резултата. Развълнувана помислих за Фубуки: „Толкова е мила! Добре, че я има.“

Всъщност поредната заповед на господин Сайто разрешаваше проблема ми — седемте часа, прекарани предния ден на машината, ми осигуряваха сериозно алиби за часовете, които щях да прекарам в кабинета на господин Тенши. Направих копията за десетина минути, грабнах купчината и се отправих към отдел „Млечни продукти“.

Господин Тенши ми даде координатите на белгийската фирма.

— Трябва ми подробен доклад за новото масло. Можете да заемете бюрото на господин Сайтама, той е в командировка.

Тенши означава ангел. Помислих си, че това име напълно му подхожда. Не само че ми даваше шанс, ами и не ме инструктираше, оставаше ме сама да действам, което за Япония е нещо изключително. Бе поел тази инициатива, без да пита никого, и се излагаше на голям риск.

Съзнавах това, затова се изпълних с чувство на преданост към господин Тенши — чувство, което всеки японец трябва да изпитва към шефа си и което бях неспособна да изпитвам към господин Сайто или към господин Омоши. Господин Тенши се превърна изведнъж в мой командир, в мой смел капитан — бях готова да се бия за него до смърт като истински самурай.

Така че незабавно се хвърлих в битката за диетичното масло. Разликата в часовите пояси не ми позволяваше да се обадя веднага в Белгия, затова реших да започна с допитване до японските потребителски центрове и до здравното им министерство, за да си изясня колко масло консумират японците и какво е средното им ниво на холестерол. Оказа се, че в Страната на изгряващото слънце се яде все повече масло и че наднорменото тегло и сърдечносъдовите заболявания стават все по-разпространени.

Когато времето напредна, набрах номера на белгийската фирма. Тежкия роден акцент ме развълнува както никога преди. Моят съотечественик, който бе поласкан, че се обаждат чак от Япония, се оказа изключително компетентен. Десетина минути по-късно получих факс от двайсет страници, в който бе изложен на френски език новият метод за обезмасляване, патентован от белгийците.

Заех се да подготвям доклада на века. Започнах с данни за консумацията на масло в Япония от 1950-а година насам и за паралелното нарастване на броя на заболяванията, дължащи се на прекаленото приемане на животински мазнини. После описах предишните методи за частично обезмасляване, новия белгийски метод и неговите предимства. Тъй като трябваше да напиша всичко това на английски, взех си работа и за вкъщи — имах нужда от моя технически речник. Не мигнах цяла нощ.

На следващия ден отидох на работа два часа по-рано от обикновено, за да отпечатам доклада и да го връча на господин Тенши,

без да закъснявам с явяването си при господин Сайто.

Който не пропусна да ме извика.

— Прегледах фотокопията от вчера. По-добри са, но все още не са свършени. Продължавайте.

И хвърли листата в кошчето за боклук.

Послушно наведох глава и едва се сдържах да не се разсмея.

Господин Тенши ме откри при копирната машина и ме поздрави с цялата сърдечност, която му позволяваше обичайната му сдържаност.

— Докладът ви е отличен, пък и толкова бързо го завършихте. Искате ли да обявя кой е авторът?

Беше рядко великодушен човек — ако бях пожелала, щеше да направи груба професионална грешка.

— В никакъв случай, господин Тенши. Това ще навреди и на двама ни.

— Права сте. Въпреки това на следващите събрания бих могъл да прокарам идеята, че вашето сътрудничество би ми било полезно. Мислите ли, че господин Сайто ще възрази?

— Напротив. Вижте как ме кара непрекъснато да правя фотокопия, за да ме отдалечи от себе си. Той иска да се отърве от мен и ще ви бъде благодарен, ако му предоставите такава възможност. Мисля, че не може да ме понася.

— Значи не бихте се обидили, ако представя доклада за мой?

Бях изумена от поведението му — нищо не го задължаваше да се отнася така почтително към нищожната ми персона.

— Но моля ви, господин Тенши, би било голяма чест за мен.

Разделихме се с взаимно уважение. С доверие гледах към бъдещето. Скоро щеше да се свърши с нелепите гаври на господин Сайто, с фотокопията и със забраната да говорим втория си роден език.

Няколко дни по-късно настъпи истинска драма. Бях извикана в кабинета на господин Омоши. Отидох без никакви опасения, тъй като нямах представа какво може да иска от мен.

Още от вратата съзрях господин Тенши, седнал на един стол. Той извърна лице към мен и ми се усмихна — най-човешката усмивка, която бях виждала и която казваше: „Предстои ни да изживеем нещо отвратително, но ще го изживеем заедно.“

Мислех си, че знам какво е да те нахокат. Онова, което се наложи да изтърпя, ми доказа, че нищо не съм знаела. Върху мен и господин

Тенши се изля водопад от безумни крясъци. Още се питам кое беше по-страшно: формата или съдържанието им.

Съдържанието беше невероятно обидно. Двамата с другаря ми по злочестина бяхме наречени с какви ли не имена: предатели, некадърници, змии, лицемери и — върха на оскърблението — индивидуалисти.

Формата пък обясняваше много събития от японската история — за да прекратя ужасния вой, бях готова на всичко: да нападна Манджурия, да изколя хиляди китайци, да се самоубия в името на императора, да забия самолета си в някой американски броненосец, може би дори да работя за две компании като „Юмимото“.

Най-непоносимо ми беше да гледам как унижават моя благодетел. Господин Тенши беше интелигентен и почтен човек, поел голям риск напълно съзнателно, но не от личен интерес, а от чист алтруизъм. За благодарност изливах на главата му цялата тази помия.

Опитах се да се държа като него. Той бе навел глава и превил рамене. Лицето му изразяваше покорство и срам. Последвах примера му. Но в един момент дебелакът му каза:

— Единствената ви цел винаги е била да sabotирате компанията!

Главата ми задейства на пълни обороти. Не биваше да допускам тази история да навреди на кариерата на моя ангел-хранител. Хвърлих се в бучащия поток от крясъци.

— Господин Тенши не е sabotирал компанията. Аз го помолих да ми повери тази задача. Аз единствена нося отговорността.

Успях само да видя ужасения поглед на другаря ми по съдба. В очите му прочетох: „За бога, мълчете!“ Уви, прекалено късно.

Господин Омоши за миг онемя, след което се приближи към мен и изрева в лицето ми:

— Осмелявате се да се защитавате!

— Напротив, признавам вината си. Единствено мен трябва да накажете.

— Осмелявате се да защитавате тази змия!

— Господин Тенши няма нужда от защита. Обвиненията ви към него са несправедливи.

Зърнах как благодетелят ми притвори очи и разбрах, че току-що бях извършила непоправимото.

— Позволявате си да твърдите, че думите ми са несправедливи? Какво невъобразимо нахалство!

— Лошо се изразих. Искях да кажа, че вината е моя, а не негова.

Моят другар по съдба явно беше решил, че на този етап нищо по-страшно вече не може да се случи, та затова взе думата. В гласа му бе стаено цялото угризение на света.

— Моля ви, не й се сърдете. Тя не знае какво говори, европейка е, млада е, няма никакъв опит. Аз направих непростима грешка. Позорът ми е огромен.

— Така е, нищо не може да ви извини! — изкрещя дебелакът.

— Колкото и голяма да е вината ми, трябва все пак да подчертая, че докладът на Амели-сан е отличен и че бе изготвен изключително бързо.

— Въпросът не е там! Това беше работа на господин Сайтама!

— Той беше в командировка.

— Трябваше да изчакате завръщането му.

— Сигурно и други фирми се интересуват от този нов продукт. Можеха да ни изпреварят, докато господин Сайтама се завърне.

— Да не би случайно да подлагате на съмнение работата на господин Сайтама?

— В никакъв случай. Но господин Сайтама не говори френски и не познава Белгия. Той щеше да срещне много повече трудности от Амели-сан.

— Млъкнете. Този отвратителен прагматизъм е достоен само за западняците.

Изречено най-безсрамно в лицето ми, това ми се стори малко прекалено.

— Моля да ми простите недостойното западно поведение. Допуснахме грешка, така да е, но от нея може да се извлече полза и...

Господин Омоши се приближи към мен и страшният му поглед прекъсна фразата ми.

— Предупреждавам ви — това беше вашият първи и последен доклад за „Юмимото“. Поставихте се в много лошо положение. Излезте! Не искам повече да ви виждам!

Не изчаках повторна покана. В коридора още чувах виковете на тази планина от плът и смутеното мълчание на жертвата. После

вратата се отвори и господин Тенши се присъедини към мен. Отидохме заедно в кухненския офис, смазани от обидите, които бяхме понесли.

— Простете ми, че ви въвлякох в тази история — каза той.

— Но моля ви, господин Тенши, не се извинявайте! Цял живот ще ви бъда благодарна. Единствен вие тук ми дадохте някакъв шанс. Това беше смело и великодушно от ваша страна. От самото начало знаех, че е така. Сега, след всичко, което ви се стовари на главата, го знам още по-добре. Но мисля, че надценихте шефовете — не трябваше да им казвате, че аз съм направила доклада.

Той ме погледна изненадан.

— Не съм им казал аз. Припомнете си нашия разговор — смятах дискретно да съобщя това на господин Ханеда, а не на господин Омоши, с когото нямаше нищо да постигнем.

— Значи господин Сайто е казал на вицепрезидента? Ама че мръсник, ама че глупак! Можеше да се отърве от мен, така и двамата щяхме да сме доволни, но не, трябвало е да...

— Не говорете така за господин Сайто. Той не е толкова лош, колкото си мислите. И не той ни е издал. Видях бележката на бюрото на господин Омоши и знам кой я е написал.

— Господин Сайтама?

— Не. Трябва ли изобщо да ви казвам кой?

— Трябва!

Той въздъхна.

— Бележката беше подписана от госпожица Мори.

Все едно че ме бяха ударили с нещо тежко по главата.

— Фубуки? Не е възможно.

Господин Тенши мълчеше.

— Не вярвам! — продължих. — Най-вероятно подлият Сайто й е наредил да напише тази бележка. Той дори няма куража да издаде някого и го прави чрез други!

— Грешите по отношение на господин Сайто. Той е задръстен, комплексиран, малко тъповат, но не е лош човек и никога не би ни предал на гнева на вицепрезидента.

— Но Фубуки не е способна на това!

Господин Тенши отново въздъхна.

— Защо ще направи такава нещo? — продължих. — Да не би да ви мрази?

— О, не. Тя не го е направила, за да навреди на мен, а на вас. Аз не губя нищо. Но вие губите шанса си да напреднете във фирмата, и то за много дълго време.

— Нищо не разбирам! Тя винаги се е държала приятелски с мен.

— Да, докато оправяхте календарите и фотокопиряхте правилника на клуба по голф.

— Но аз не бих могла да заема мястото ѝ!

— Точно така. Тя не се е страхувала от това.

— Тогава защо ме е издала? Какво ѝ е пречело това, че работя за вас?

— Госпожица Мори доста се измъчи, докато заеме сегашния си пост. Явно е сметнала за недопустимо вие да се издигнете само десет седмици след постъпването си в компанията.

— Направо не ми се вярва. Би било толкова подло от нейна страна.

— Всичко, което мога да ви кажа, е, че тя наистина се е измъчила през първите си години тук.

— И иска да ми се случи същото! Жалка история. Трябва да говоря с нея.

— Мислите ли?

— Разбира се. Как иначе могат да се уредят нещата?

— Преди малко, когато господин Омоши ни заливаше с обиди, вие се опитахте да му говорите. Успяхте ли да уредите нещата?

— Сигурно е, че ако не се разговаря, проблемите никога няма да бъдат решени.

— Още по-сигурно ми изглежда, че ако разговаряте, рискувате да усложните положението.

— Бъдете спокоен, няма да ви замесвам. Но трябва да говоря с Фубуки. Иначе ще се поболея.

Госпожица Мори прие предложението ме с любезно удивление. Заседателната зала беше свободна и ние се настанихме там.

Започнах с тих, спокоен глас.

— Мислех, че сме приятелки. Нищо не разбирам.

— Какво не разбирате?

— Нима ще отричате, че сте ме издали?

— Нямам какво да отричам. Спазих правилника.

— И правилникът е по-важен за вас от приятелството?

— Приятелство е силно казано. Да кажем по-скоро „добри отношения между колежки“.

Тя произнасяше тези ужасни фрази с любезно и простодушно спокойствие.

— Разбирам. Мислите ли, че отношенията ни ще останат добри след това, което направихте?

— Ако се извините, няма да бъда злопаметна.

— Признавам, че имате чувство за хумор, Фубуки.

— Това е невероятно. Държите се така, сякаш някой ви е засегнал, докато всъщност вие сте извършили груба грешка.

Имах неблагоприятното да ѝ отвърна иронично.

— Чудна работа, мислех, че японците се различават от китайците.

Тя ме погледна с неразбиране. Продължих:

— Доносничеството не е чакало комунизма, за да се превърне в ценност за китайците. Китайците от Сингапур например насърчават децата си да предават другарчетата си. Мислех, че японците държат на честта.

Допуснах стратегическата грешка да я ядосам.

Тя се усмихна.

— Мислите ли, че можете да ми давате уроци по морал?

— Фубуки, защо според вас поисках да разговаряме?

— Не сте си давали сметка какво правите.

— Не допускате ли, че съм искала да си изгладим отношенията?

— И така да е, извинете се и ще ги изгладим.

Въздъгнах.

— Вие сте интелигентна и чувствителна жена. Защо се правите, че не разбирате?

— Не мислете, че сте толкова трудна за разбиране.

— Още по-добре. Значи разбирате негодуванието ми.

— Разбирам го, но не го одобрявам. Не вие, а аз имам причини да негодувам. Бяхте се устремили към повишение, на каквото няхте никакво право.

— Да речем, че е така. Но какво ви засяга това? Моят шанс с нищо не би ви навредил.

— Аз съм на двацет и девет години, а вие на двацет и две. Заемам този пост от миналата година и съм се борила за него години наред. А вие си бяхте въобразили, че ще стигнете до подобен ранг за няколко седмици!

— Значи това било! Искате и аз да страдам. Не понасяте късмета на другите. Но това е детинско!

Тя се засмя презрително.

— А да си усложнявате още повече положението, както правите в момента, да не би да е признак за зрелост? Аз съм ви началничка. Мислите ли, че имате право да ми говорите така грубо?

— Да, вие сте ми началничка. Знам, че нямам никакви права. Но исках да сте наясно колко съм разочарована. Имах толкова високо мнение за вас.

Чух елегантния ѝ смях.

— А аз не съм разочарована. Никога не съм имала добро мнение за вас.

На другата сутрин, когато пристигнах в „Юмимото“, госпожица Мори ме осведоми за новите ми задължения.

— Няма да се местите в друг отдел. Оставете тук, в счетоводството.

Стана ми смешно.

— Аз? Счетоводителка? А защо не и акробат?

— Счетоводителка е силно казано. Не смятам, че сте способна на такава работа — усмихна се тя снизходително.

После ми показа едно голямо чекмедже, пълно с фактури от последните седмици, и един шкаф, където бяха подредени папки с инициалите на единайсетте отдела на „Юмимото“.

— Работата ви е свършено проста и следователно напълно във възможностите ви — обясни ми тя с наставнически тон. — Първо трябва да подредите фактурите по дати. След това ще определите коя за кой отдел е. Да вземем ето тази: 11 милиона за финландски ементал, виж ти, каква забавна случайност, тази фактура е за отдел „Млечни продукти“. Взимате папката МП и нанасяте в колоните датата, името на компанията, сумата. Когато приключите, прибирате фактурите в това чекмедже.

Признах, че не беше сложно, след което изразих учудването си.

— Не използвате ли компютри?

— Използваме. В края на месеца господин Унажи ще въведе в компютъра нанесените от вас данни — това ще му спести време.

През първите дни понякога се колебаех за кой отдел е дадена фактура. Питам Фубуки, която ми отговаряше с отегчена любезност.

— Реминг LTD какво е?

— Фирма за цветни метали. Отдел ЦМ.

— Гунцер GMBH?

— Производител на химически продукти. Отдел ХП.

Скоро научих всички компании и отделите, към които се водеха. Задачата ми се струваше все по-лесна. Вярно, че беше забележително скучна, но това не ми беше неприятно, тъй като ми позволяваше да мисля за друго. Докато описвах фактурите, често вдигах глава и се любувах на прекрасното лице на моята предателка.

Седмиците минаваха и аз съвсем се успокоих. Наричах новото си състояние безгрижието на деловодителката. Работата ми не беше много по-различна от тази на средновековния монах, прекарващ времето си в преписване. И аз по цели дни преписвах думи и цифри. Мозъкът ми се радваше на невероятното безделие и на изключителния покой. Беше нещо като счетоводен дзен. Изненадана се хващах да мисля, че не бих имала нищо против да отдам останалите четирийсет години от живота си на подобно сладостно оглупяване.

Бях допуснала глупостта да завърша висше образование, а ето че мозъкът ми се наслаждаваше на затъпяващо занимание, в което нямаше нищо интелектуално. Вече знаех, че съм предопределена да съзерцавам. Какво щастие е да пишеш цифри, съзерцавайки красотата.

Фубуки беше права — щях да сбъркам, ако се насочех към господин Тенши. Излишно бе да се заблуждавам — напразно бях написала онзи доклад. Нямах дух на завоевател, а на кротко пасяща в полето на фактурите крава, чакаща да мине влакът на снизхождението. Колко беше хубаво да се живее без гордост и без интелект. Спях дълбок зимен сън.

В края на месеца господин Унажи взе обработените от мен данни, за да ги въведе в компютъра. Необходими му бяха два дни, за да препише нанесените в колоните цифри и думи. Изпитвах смешна гордост от това, че съм важно звено от веригата.

Случайността — или може би съдбата — пожела господин Унажи да остави за накрая фактурите на отдел „Химически продукти“.

Както и за първите десет счетоводни книги, той започна да чука по клавишите. След няколко минути работа го чух да възкликва:

— Не може да бъде! Не може да бъде!

Докато бясно отгръщаше страниците, постепенно го обхвана нервен смях, който прерасна в истински кикот. Четирийсетте служители от огромната зала го гледаха онемели. Почувствах се зле.

Фубуки се надигна и изтича при него. Господин Унажи ѝ показа няколко неща, виейки от смях. Тя се обърна и ме изгледа, без да споделя веселието му. След това ме извика. Беше пребледняла от гняв.

— Какво е това? — попита ме сухо и ми показа един ред от текста.

Прочетох го.

— Ами това е фактура, издадена от GMBH на...

— GMBH? — извика тя.

Четирийсетте служители от счетоводния отдел избухнаха в смях. Нищо не разбирах.

— Можете ли да ми обясните какво значи GMBH? — попита шефката ми и скръсти ръце.

— Немска фирма, с която често работим.

Смеховете се засилиха.

— Не забелязахте ли, че пред тези букви винаги има едно или повече имена? — продължи Фубуки.

— Да, предполагам, че това са различните филиали. Прецених, че не е нужно да задръствам каталога с тези подробности.

Даже смотаният господин Сайто се запревива от смях. Фубуки обаче така и не се усмихна. Лицето ѝ изразяваше възможно най-ужасяващата съдържана ярост. С остър като сабя глас тя отсече:

— Идиотка! Научете най-сетне, че на немски GMBH е това, което е LTD на английски и SA на френски, фирмите, които така блестящо сте объркали, всъщност нямат нищо общо една с друга. Все едно да отбележите само с LTD всички английски, американски и австралийски фирми, с които работим! Колко време ще ни трябва сега, за да оправим грешките ви?

Избрах възможно най-глупавата защита.

— Как са могли германците да измислят толкова дълго съкращение за ограничена отговорност?

— Разбира се, германците са виновни за това, че вие сте толкова глупава!

— Успокойте се, Фубуки, откъде можех да зная...

— Откъде ли? Вашата страна граничи с Германия и вие ме питате откъде сте могли да знаете това, което ние на другия край на планетата знаем?

Едва се въздържах да не изтреса нещо ужасно, но слава богу, запазих го за себе си: „Белгия може и да има граница с Германия, но през последната война Япония имаше с тази страна повече общи неща от една граница.“

Задоволих се покорно да наведе глава.

— Размърдайте се и извадете фактурите, които геният ви е отредил на отдел „Химически продукти“.

Отворих чекмеджето и едва не се разсмях, като видях колко бе наедряло досието „Химически продукти“ благодарение на моето усърдие.

Господин Унажи, госпожица Мори и аз се заловихме за работа. Необходими ни бяха три дни, за да сложим ред във фактурите. И не стига, че вече и без това не ме смятаха за цвете за мирисане, ами се случи и нещо още по-лошо.

Първият му знак бяха леките тръпки, които пробягаха по месестите рамене на добрия Унажи — те означаваха, че всеки момент ще се разсмее. Постепенно вибрациите обхванаха гърдите и гушата му. Когато най-сетне смехът избухна, усетих, че ме побиват тръпки от страх.

Фубуки, вече пребледняла от гняв, попита:

— Какво е направила пак!

Господин Унажи ѝ показа първо една фактура, после счетоводната книга.

Тя закри лицето си с ръце. Доповръща ми се, като си представих какво ме чака.

Двамата отгръщаха страниците и сравняваха нанесеното в колоните с фактурите, Фубуки ме сграбчи за ръката и безмълвно ми показа сумите, изписани с неподражаемия ми почерк.

— Щом се появят повече от четири последователни нули, вече не сте в състояние да препишете цифрата правилно! Всеки път добавяте или изваждате по една нула!

— Я гледай, вярно е.

— Давате ли си сметка колко седмици ще ни трябват, за да коригираме всички грешки?

— Ами хич не е лесно с всички тези нули една след друга...

— Млъкнете!

Тя ме издърпа навън и ме вкара в една празна зала. Затвори вратата.

— Не ви ли е срам?

— Съжалявам — казах жално.

— Не, не съжалявайте! Мислите ли, че можете да ме заблудите? Направили сте всички тези недопустими грешки, за да ми отмъстите.

— Кълна ви се, че не е така!

— Знам, че е така. Толкова ви е яд, задето ви обадох на вицепрезидента, че сте решили да ме направите за смях пред всички.

— Себе си правя за смях, не вас.

— Аз съм ви пряк началник и всички знаят, че аз ви дадох тази работа. Значи съм отговорна за постъпките ви. И това ви е добре известно. Държете се долно като всички останали западници — поставяте личната си суета над интересите на компанията. За да ми отмъстите, не се поколебахте да sabotирате счетоводството на „Юмимото“, като прекрасно знаехте, че това ще се стовари на моята глава!

— Нищо не съм знаела и не съм правила грешки нарочно!

— Хайде, хайде! Известно ми е, че не сте особено интелигентна. Но никой не може да е чак толкова глупав, че да допусне такива грешки.

— Може. Аз мога.

— Стига! Знам, че лъжете.

— Фубуки, давам ви честната си дума, че не съм преписвала нарочно погрешно.

— Честна дума! Какво знаете вие за честта? — Тя се изсмя презрително.

— Представете си, честта съществува и на Запад.

— Така ли? Да не би да намирате за достойно най-безсрамно да се представяте за глупачка?

— Не мисля, че съм толкова глупава.

— Едно от двете: или сте предателка, или сте малоумна. Няма трета възможност.

— Има. Това съм аз. Съществуват нормални хора, които са неспособни да преписват колони от цифри.

— Не и в Япония.

— Не се съмнявам в японското превъзходство — казах, като си придадох дълбоко разкаян вид.

— Ако сте от категорията на умствено недоразвитите, трябваше да ми го кажете, за да не ви давам тази задача.

— Не знаех, че съм от тази категория. Никога досега не съм преписвала колони от цифри.

— Странен недъг все пак. Не е нужна интелигентност, за да се преписват цифри.

— Точно така. Мисля, че това е проблемът на хората от моя тип. Ако нищо не провокира нашата интелигентност, тя заспива. Оттам идват грешките.

Лицето на Фубуки най-после омекна, войнственото му изражение се замени с развеселено учудване.

— Интелигентността ви има нужда от предизвикателство? Колко ексцентрично!

— Напротив, съвсем нормално е.

— Добре, ще помисля за някоя работа, която да задейства интелигентността ви — каза моята началничка.

Разговорът ни очевидно я забавляваше.

— Може ли междувременно да помогна на господин Унажи в поправките?

— В никакъв случай! Вече нанесохте достатъчно щети!

Не знам колко време е било необходимо на нещастния ми колега да сложи ред в създадения от мен хаос, но на госпожица Мори ѝ трябваха два дни, за да ми намери занимание по възможностите ми.

Дебела папка ме чакаше на бюрото.

— Ще проверявате отчетите от командировките — ми каза Фубуки.

— Пак счетоводство? Но нали се разбра, че не ме бива за тази работа!

— Това е друго. Тук ще имате нужда от вашата интелигентност — уточни тя с подигравателна усмивка и отвори папката.

— Ето например отчета на господин Ширанаи за разноските му от командировката до Дюселдорф. Тези суми трябва да му бъдат изплатени. Вашата работа ще бъде да проверите всяка цифра и да направите възражение, ако полученият резултат се различава с повече от една йена от този на господин Ширанаи. Тъй като повечето фактури са за немски марки, ще трябва да имате предвид курса на йената към марката на съответната дата. Не забравяйте, че курсът се мени всеки ден.

Така започна един от най-страшните кошмари в живота ми. От момента, в който ми бе поверена новата задача, загубих представа за времето и добих представа за безкрайността на мъчението. Нито веднъж, ама нито веднъж не успях да получа резултат, ако не същия, то поне близък до този в отчетите. Например, ако служителят бе изчислил, че компанията „Юмимото“ му дължи 93 327 йени, аз получавах 15 211 или пък 172 045. Бързо ми стана ясно, че грешките са в моя лагер.

В края на първия ден казах на Фубуки:

— Мисля, че съм неспособна да свърша тази работа.

— Но това е работа, която провокира интелигентността — отвърна ми тя неумолимо.

— Не мога да се справя — признах си отчаяно.

— Ще свикнете.

Не свикнах. Оказа се, че наистина не съм в състояние да извърша както трябва тези операции независимо от усилията, които полагах.

Моята началничка реши да ми покаже колко е лесно. Тя избра един отчет и затрака с главозамайваща бързина по клавишите на джобния си калкулатор, без дори да ги поглежда. За четири минути беше приключила.

— Получих същия резултат като господин Сайтама с разлика от една йена. — И положи печата си върху отчета.

Захванах се отново да смятам, потресена от тази нова несправедливост на природата. Дванайсет часа не ми стигаха, за да направя това, което Фубуки извърши за нула време.

Измина неопределено количество дни и тя забеляза, че все още не съм обработила нито един от отчетите.

— Нито един! — възкликна тя.

— Така е — казах в очакване на наказанието.

За мое нещастие тя се задоволи да ми посочи календара.

— Не забравяйте, че трябва да приключите с всички отчети до края на месеца.

Предпочитах я, когато крещеше.

Дните течаха. Бях в ада — вълни от числа със запетайки и десетични знаци се разбиваха в лицето ми и се превръщаха в мътна мъгла, в която не можех да различа нищо. Очният лекар ме увери, че проблемът не е в зрението ми.

Цифрите, от чиято спокойна питагоровска красота винаги се бях възхищавала, станаха моят най-зъл враг. Калкулаторът също не ми мислеше доброто. Към психомоторните ми недъзи се прибави още един — след пет минути работа с клавишите започвах да усещам как ръката ми като че ли потъва в гъсто и лепкаво картофено пюре. Четири от пръстите ми отказваха да помръднат, само показалецът успяваше все още да докосва клавишите необяснимо бавно и несръчно.

Като се има предвид, че към този феномен се прибавяше крайното ми неумение да боравя с цифри, мисля, че така, както седях с калкулатора в ръка, представлявах наистина изумителна гледка. Най-напред поглеждах числото с учудването на Робинзон Крузо, срещнал туземец на необитаемия си остров. После скованата ми ръка се опитваше да го възпроизведе с помощта на клавишите. Въртях глава ту към екранчето на калкулатора, ту към фактурата, за да се уверя, че не съм изпуснала по пътя някоя запетайка или нула. Най-поразителното беше, че тези добросъвестни проверки не ми пречеха да допускам колосални грешки.

Един ден, както нещастно си траках по клавишите, вдигнах очи и видях отчаянието в погледа на Фубуки.

— Какъв ви е всъщност проблемът? — попита тя.

За да я успокоя, ѝ разказах за синдрома на картофеното пюре, което парализираше ръката ми. Мислех, че с тази история ще ѝ стана симпатична.

Единственият резултат бе следното заключение, което прочетох в прекрасните ѝ очи: „Ясно — тя наистина е умствено недоразвита! Това обяснява нещата.“

Краят на месеца приближаваше, а папката оставаше все така дебела.

— Сигурна ли сте, че не го правите нарочно?

— Напълно сигурна.

— Има ли много хора... като вас във вашата страна?

Бях първата белгийка, която срещаше. В пристъп на национална гордост казах истината:

— Нито един белгиец не прилича на мен.

— Пак добре. — Избухнах в смях.

— Кое е толкова смешно?

— Никога ли не са ви казвали, Фубуки, че е недостойно да се нагрубават умствено недоразвитите?

— Казвали са ми, но не ме бяха предупредили, че един от тях ще ми бъде подчинен.

Продължавах да се кикотя.

— Не разбирам какво ви разсмива толкова.

— Това е проява на психомоторната ми болест.

— По-добре се съсредоточете над работата.

На двайсет и осми ѝ съобщих, че съм решила да не се прибирам вкъщи.

— С ваше разрешение ще прекарам нощта тук, на поста си.

— Да не би мозъкът ви да е по-ефикасен на тъмно?

— Да се надяваме. Може би тази нова трудност ще го накара да се размърда.

Лесно получих съгласието ѝ. Не беше рядкост служител да остане да работи през нощта, за да спази някой приближаващ срок.

— Мислите ли, че една нощ ще ви стигне?

— Със сигурност не. Няма да се прибирам до трийсет и първи.

Показах ѝ раницата си.

— Взела съм си каквото ми трябва.

Почувствах някакво опиянение, когато останах сама в „Юмимото“. Но ми мина, щом си дадох сметка, че мозъкът ми си е все същият и изобщо не функционира по-добре нощем. Работих без почивка, ала настървението ми не даде никакъв резултат.

В четири часа сутринта отидох да се измия и преоблека. Изпих един силен чай и се върнах на бюрото си.

Първите служители пристигнаха в седем, Фубуки дойде един час по-късно, отправи поглед към мястото, където трябваше да подреда проверените фактури, видя, че там все още няма нищо, и поклати глава.

Втора безсънна нощ. Ситуацията оставаше непроменена. В главата ми беше пълна бъркотия, но не се отчайвах. Чувствах у себе си непонятен оптимизъм, който ми вдъхваше дързост. През деня, без да се откъсвам от изчисленията си, дръпнах на Фубуки следната нелепа реч:

— Във вашето име има сняг. В японския вариант на моето има дъжд. Това ми изглежда напълно уместно. Разликата между нас двете е като тази между снега и дъжда. Но това не пречи да сме направени от един и същ материал.

— Нима наистина намирате, че има място за сравнение между нас?

Разсмях се. Всъщност поради липсата на сън се смеех на най-малкото нещо. Понякога ме налягаше умора и отчаяние, но бързо си възвръщах доброто настроение.

Като делвата на Данаидите мозъкът ми пропускаше през себе си цифрите и ги оставяше да изтекат през пробитото му дъно. Чувствах се като някой счетоводен Сизиф и точно като митичния герой никога не унивах. Започвах наново неумолимите операции — за стотен, за хиляден път. Длъжна съм пътъом да спомена едно чудо: това, че бърках хиляди пъти, щеше да е отчайващо като монотонна музика, ако грешките ми не бяха винаги различни — правех едно и също изчисление, а получавах хиляда различни резултата. Явно бях гениална.

От време на време, между две сметки, вдигах глава, за да се полюбувам на жената, която ме вкара в тази бяля. Красотата ѝ ме

изумяваше. Не харесвах единствено безупречно подравнените ѝ средно дълги коси, които сякаш казваха: „Аз съм делова жена.“ Отдавах се на приятното упражнение да я разрошвам мислено. Връщах свободата на блестящите ѝ черни коси, прекарвайки през тях нематериални пръсти. Понякога прекалявах и косите ѝ изглеждаха като след луда любовна нощ. Много ѝ отиваше.

Веднъж Фубуки ме изненада, докато упражнявах занаята на въобразяема фризьорка.

— Защо ме гледате така?

— Мислех си, че на японски „коси“ и „бог“ се произнасят по един и същ начин.

— „Хартия“ също, не забравяйте. Гледайте си вашите хартийки.

Умственото ми състояние се влошаваше с всеки изминал час. Все по-малко знаех какво да казвам и какво да не казвам. Докато търсех курса на шведската крона от 20 февруари 1990 година, устата ми от само себе си заговори.

— Каква искахте да станете, когато бяхте малка?

— Шампионка по стрелба с лък.

— Това би ви подходило!

Не изчаках да ми зададе същия въпрос и продължих:

— Аз, когато бях малка, исках да стана Господ. Господ на християните. Някъде към петгодишна разбрах, че това е неосъществимо. Поразредих виното и реших да стана Христос. Представях си как умирам на кръста в името на цялото човечество. На седем години си дадох сметка, че това също не може да ми се случи. Спрях се на по-скромна мечта — да стана мъченица, но и тя не се сбъдна.

— И после?

— После, както сама знаете, станах счетоводителка в „Юмимото“. Мисля, че не мога да сляза по-ниско.

— Така ли мислите? — попита Фубуки странно усмихната.

Дойде нощта на трийсети срещу трийсет и първи, Фубуки си тръгна последна. Чудех се как още не ме е изхвърлила — нали беше повече от ясно, че няма да свърша и една стотна от възложената ми работа?

Отново останах сама. Трета поредна безсънна нощ в огромната канцелария. Смятах с калкулатора и записвах все по-нелепите

резултати.

Тогава се случи нещо изключително — разсъдъкът ми премина от другата страна.

И оковите ми изведнъж паднаха. Надигнах се. Бях свободна. Никога преди не се бях чувствала толкова свободна. Отидох до големия прозорец. Далече долу светеше големият град. Светът бе в краката ми. Бях Господ. Хвърлих тялото си през прозореца.

Изгасих неоновото осветление. Светлината на града ми бе достатъчна.

Отидох в кухнята, взех си една кока-кола и я изпих на един дъх. Върнах се в счетоводния отдел, събух обувките си и ги захвърлих встрани. Скочих върху едно бюро, после запрескачах от бюро на бюро, надавайки радостни викове.

Бях толкова лека, че чувствах дрехите си ужасно тежки. Свалих ги една по една и ги разхвърлих около мен. Когато останах гола, се изправих на главата си — нещо, което никога не ми се бе удавало. След това похорих на ръце по долепените едно в друго бюра. После изпълних превъзходен скок и се приземих на стола на моята началничка.

Фубуки, аз съм Господ. Може да не вярваш в мен, но съм Господ. Вярно е, че ти командваш, но това не е кой знае какво. Аз царувам! Властта не ме интересува. Да се царува е толкова по-хубаво. Ти нямаш понятие за моята слава. Славата е прекрасно нещо. Ангелите свирят на тръба в моя чест. Никога не са ме славили толкова, колкото през тази нощ. Това е благодарение на теб. Само ако знаеше, че работиш за моята слава! Пилат Понтийски също не е знаел, че работи за славата на Христос. Христос сред маслиновите дръвчета. Аз съм Христос сред гора от настръхнали компютри.

Гледам твоя компютър, Фубуки. Той е голям и прекрасен. В тъмното прилича на статуя от Великденските острови. Полунощ премина — вече е петък. Свети петък за мен, денят на Венера за французите и денят на златото за японците. Но какво ли общо може да има между юдео-християнското страдание, латинската похот и японското преклонение пред благородния метал?

Откакто напуснах светския живот и влязох в ордена на съзерцателите, времето загуби всякаква плътност и се превърна в калкулатор, с който получавам само грешни резултати. Мисля, че днес

е Великден. От височината на моята Вавилонска кула гледам към парка „Уено“ и виждам заснежени дървета: цъфнали череша — да, трябва да е Великден.

Колкото Коледа ме потиска, толкова Великден ме изпълва с радост. Бог, приел лика на бебе — жалка гледка. Виж, нещастникът, превърнал се в Бог, е съвсем друга работа. Прегръщам компютъра на Фубуки и го обсипвам с целувки. Аз също съм една прикована на кръста нещастница. Това, което ми харесва в разпятieto, е, че слага край на всичко. Най-после ще престана да страдам. Нанесоха ми толкова много удари с цифри, че по тялото ми не остана място дори за една десетична запетая. Със сабя ще отрежат главата ми и ще престана да чувствам.

Голяма работа е да знаеш кога ще умреш. Можеш да се организираш и да превърнеш последния си ден в произведение на изкуството. Утре сутринта моите палачи ще пристигнат и аз ще им кажа: „Съгреших. Убийте ме. Последната ми воля е Фубуки да ме умъртви. Нека ми отвинти главата като на мелничка за чер пипер. Вземете и яжте, защото това е моят пипер, който ще се посипе за вас, за цялото човечество, черният пипер на новото и вечно единение. И кихайте в моя памет.“

Изведнъж ми става студено. Колкото и да стискам компютъра в прегръдките си, не мога да се стопля. Обличам се. Зъбите ми продължават да тракат, лягам на пода и изсипвам върху себе си съдържанието на кошчето за боклук. Загубвам съзнание.

Някой крещи над мен. Отварям очи и виждам боклуци. Затварям очи. Отново потъвам в бездната.

Чувам нежния глас на Фубуки:

— Съвсем в нейния стил. Покрила се е с боклуци, за да не можем да я докоснем. Станала е недосегаема. Тя така действа. Няма никакво достойнство. Когато ѝ казвам, че е глупава, ми отговаря, че положението всъщност е още по-страшно, защото е умствено недоразвита. Сама се подлага на унижения. Мисли си, че това я предпазва. Но се лъже.

Искам да обясня, че съм се опитала да се предпазя от студа. Но нямам сили да говоря. Стоя на топло под боклуците на „Юмимото“. Отново се унасям.

Дойдох на себе си. През пласта смачкана хартия, тенекиени кутии и угасени в кока-кола фасове забелязах часовника, който показваше десет часа.

Надигнах се. Никой не смееше да ме погледне освен Фубуки, която студено каза:

— Следващия път, когато решите да се маскирате като просяк, не го правете в нашето предприятие. Има си метро за това.

Страшно засрамена си взех чантата, отидох в тоалетната, където се преоблякох и си измих главата. Когато се върнах, чистачката вече бе заличила следите от моята лудост.

— Исках аз да почистя — казах смутено.

— Нямаше да е зле — изкоментира Фубуки. — Това поне трябва да ви е по силите.

— Намеквате за проверката, която ми възложихте. Имате право. Тя е над възможностите ми. Заявявам ви го тържествено: отказвам се от тази задача.

— Доста време ви трябваше, за да се решите — забеляза тя подигравателно.

„Значи това било — помислих. — Искала е аз да го кажа. Разбира се, така е много по-унизително.“

— Крайният срок е довечера — напомних.

— Дайте ми папката.

След двайсет минути беше приключила с изчисленията.

През целия ден се чувствах като зомби. Все едно бях препила. Бюрото ми беше покрито с купища листа, пълни с грешки. Хвърлях ги в кошчето един по един.

Наблюдавах как Фубуки работи на компютъра си и едва сдържах смеха си. Виждах се седнала гола на клавиатурата и обхванала машината с ръце и крака. Сега младата жена бе поставила пръстите си на клавишите. За първи път почувствах интерес към информатиката.

Няколкото часа сън под боклуците не успяха да ме изтръгнат от кашата, в която цифрите бяха превърнали мозъка ми. Джапах из нея и напразно търсех труповете на умствените си устои. И все пак вече предвкусах чудото на очакващата ме почивка — за първи път от безкрайни седмици насам не траках по клавишите на калкулатора.

Преоткривах света без цифри. Така, както има аналфabetи, трябва да има и анаритмети, за да може да се назове драмата на хората

от моя вид.

Завърнах се във времето. Странно, че след безумната ми нощ нещата продължиха, като че ли нищо не се бе случило. Вярно, че никой не ме видя да тичам гола по бюрата и да вървя на ръцете си, нито пък да мляскам един невинен компютър, но все пак ме намериха заспала под боклуците. В друга държава можеха и да ме изхвърлят за подобна постъпка.

В това има една особена логика — в страните с авторитарни режими съществуват невероятни отклонения в поведението и оттам — относителна търпимост към най-стряскащите човешки странности. Никой не може да твърди, че знае какво представлява ексцентрикът, ако не е срещал японец-ексцентрик. Бях заспала под боклуците. Е, и? И по-страшни неща са се случвали. Япония е страна, в която знаят какво значи „да рухнеш“.

Опитвах се отново да бъда полезна. С безкрайна наслада приготвях чай и кафе. Тези обикновени жестове, които не представляваха никаква трудност за клетия ми мозък, сглобяваха разпадналите му се части.

По най-дискретния възможен начин се заех отново с календарите. Толкова се страхувах да не ме върнат към цифрите, че се стараех да изглеждам заета през целия работен ден.

Междувременно се случи едно събитие — срещнах Господ. Гадният вицепрезидент ми бе поръчал една бира, явно намираше, че не е достатъчно дебел. Занесох му я с учтиво отвращение. Тъкмо напусках леговището на дебелака, когато съседната врата се отвори и аз почти се сблъсках с президента.

Изгледахме се смаяно. За мен това беше разбираемо — най-сетне виждах с очите си Господа на „Юмимото“. Но неговото учудване беше по-трудно обяснимо — знаеше ли изобщо, че съществувам? Изглежда, че да, тъй като след миг възкликна с неописуемо благороден глас:

— Вие сигурно сте Амели-сан?

Усмихна се и ми подаде ръка. Бях толкова слисана, че не можех да издам нито звук. Господин Ханеда беше на около петдесет години. Тялото и лицето му бяха изключително изящни. Излъчваше доброта и хармония. Гледаше ме с такава искрена топлина, че загубих и малкото самообладание, което ми оставаше.

Господин Ханеда продължи пътя си, а аз останах сама в коридора. Не можех да помръдна. Значи президентът на този център за инквизиции, където всеки ден понасях абсурдни унижения и бях обект на всеобщо презрение, значи повелителят на преизподнята бил това прекрасно същество, тази възвишена душа!

Нищо не разбирах. Предприятие, ръководено от човек, излъчващ толкова благородство, би трябвало да е самият рай и в него да царят изтънченост и доброта! Каква беше тази мистерия? Възможно ли бе Господ да властва над ада?

Все още бях вцепенена от удивление, когато изведнъж получих отговор на въпросите си. Вратата зад мен се отвори и чух гадния глас на огромния Омоши:

— Какво още правите тук? Не ви плащаме, за да се мотаете из коридорите!

Всичко ми стана ясно: в компанията „Юмимото“ Господ беше президент, а Сатаната — вицепрезидент.

Фубуки не беше нито господ, нито дявол. Тя беше японка.

Не всички японки са хубави. Но когато някоя реши да е хубава, другите да му мислят.

Всяка красота е покъртителна, но японската красота е още по-покъртителна. Първо, защото лилиевият тен, изящните очи, неподражаемите ноздри, изрисуваните устни, сложната мекота на чертите могат да засенчат и най-добре оформените лица.

Второ, защото маниерите стилизират красотата и я превръщат в недостъпно за човешкия разум произведение на изкуството.

Накрая и най-вече, защото красота, устояла на толкова физически и психически натиск, на толкова мачкане, насилие, абсурдни забрани, догми, садизъм, задушаване, унижения — подобна красота е подвиг.

Не че японката е някаква жертва, съвсем не. Тя далеч не е най-ощетената измежду жените на планетата. Властта ѝ е голяма, знам го от опит.

Не. Ако трябва да се възхищаваме на японката — а трябва, — то е, защото не се самоубива. Още от най-ранното ѝ детство започват да заговорничат срещу нея. Гипсират мозъка ѝ: „Ако на двацет и пет години още не си се омъжила, смятай се за опозорена“, „Ако се смееш, значи не си изискана“, „Ако лицето ти изрази някакво чувство, значи

си вулгарна“, „Ако споменеш който и да е косъм по тялото си, значи си гнусна“, „Ако допуснеш някое момче да те целуне на публично място, значи си курва“, „Ако ядеш с удоволствие, значи си свиня“, „Ако ти е приятно да спиш, значи си крава“ и така нататък. Тези правила биха изглеждали забавни, ако не проникваха дълбоко в духа.

Защото в крайна сметка това, което японката научава от тези нелепи догми, е, че не трябва да очаква нищо хубаво от живота. Не се надявай да се наслаждаваш, защото удоволствието ще те унищожи. Не се надявай да изпиташ любовта, защото не я заслужаваш — ако някой те обича, то ще е заради това, което му се струва, че си, а не заради това, което си наистина. Не се надявай, че животът ще ти донесе каквото и да било, защото с всяка изминала година той ще ти отнема по нещо. Не се надявай даже на спокойствие, защото нямаш никаква причина да си спокойна.

Надявай се да работиш. Като се има предвид полът ти, малко вероятно е да направиш кариера, но надявай се да служиш на предприятието си. Ще работиш за пари, които няма да ти донесат никаква радост, но които могат да ти придадат стойност в случай на брак например, защото едва ли смяташ, че някой ще те пожелае заради личните ти качества.

Остава ти надеждата да живееш дълго, в което няма нищо примамливо, и да не се опозориш, което е самоцел. Тук свършва списъкът на законните ти надежди.

И започва нескончаемият низ на безплодните ти задължения. Трябва да си безупречна, защото това се разбира от само себе си. Да си безупречна значи просто да си безупречна — това няма да ти донесе гордост, още по-малко удоволствие.

Не бих могла да изброя всичките ти задължения, тъй като те изпълват всяка минута от живота ти. Например, когато си в тоалетната със скромната надежда да облекчиш мехура си, ще трябва да внимаваш никой да не чуе звука на струята, така че гледай да го заглушиш, като пуснеш водата.

Нарочно давам този пример, за да разбереш следното: щом даже в тази интимна и незначителна дейност има правила, какво остава за важните моменти от живота ти?

Гладна ли си? Яж съвсем по малко, защото трябва да си слаба. Но не заради удоволствието да видиш как мъжете се обръщат след теб

на улицата — те няма да го правят, — а защото е срамно да си закръглена.

Длъжна си да бъдеш хубава. Ако го постигнеш, това няма да ти доставя никаква радост. Само европейците биха ти направили комплимент, а известно е, че тези хора нямат вкус. Ако съзерцаваш красотата си в огледалото, прави го със страх, а не с удоволствие, защото красотата ще ти донесе само ужаса, че ще я загубиш. Ако си хубаво момиче, няма да си кой знае какво; ако не си, ще бъдеш кръгла нула.

Длъжна си да се омъжиш, за предпочитане преди да навършиш двайсет и пет години, когато изтича срокът ти на годност. Мъжът ти няма да те дари с любов, освен ако не е малоумен, но щастие ли е да те обича малоумен? Впрочем дали те обича, или не, е без значение, тъй като и без това няма да го виждаш. В два часа през нощта един изтощен мъж, често пиян, ще се срива в брачното ложе, което ще напуска в шест сутринта, без да сте разменили и дума.

Длъжна си да имаш деца, които ще боготвориш до третия им рожден ден, когато грубо ще ги изхвърлиш от рая и ще ги запишеш в казармата. Там ще престоят от три до осемнайсет години и от двайсет и пет до края на живота си. Ще бъдат нещастни, защото през първите си три години са познали щастието.

Намиращ, че това е ужасно? Не си първата, която мисли така. Посестримите ти го говорят от 1960-а година насам, но виждаш, че нищо не са постигнали. Сигурно и ти като тях ще се разбунтуваш през единствения свободен период от живота си — между осемнайсет и двайсет и пет. Но когато станеш на двайсет и пет, внезапно ще забележиш, че още не си омъжена и ще се засрамиш. Ще зарежеш ексцентричните си дрехи, за да облечеш спретнат костюм и да обуеш гротескни обувки, ще подчиниш великолепната си лъскава коса на четката и сешоара и ще почувстваш облекчение, ако някой, съпруг или началник, прояви интерес към теб.

В малко вероятния случай на брак по любов ще бъдеш още по-нещастна, тъй като съпругът ти ще страда. По-добре е да не го обичаш. Така ще останеш безразлична към рухването на идеалите му. Защото той все още има такива. Надявал се е например, че ще бъде обичан от жена. Но бързо ще разбере, че не го обичаш. И как би могла с това гипсирано сърце? Можеш да обичаш някого само ако са те възпитали

лошо. В първите дни на брака ще се преструваш на влюбена — трябва да ти се признае, че в преструвките си ненадмината.

Длъжна си да се жертваш за другите. Не си мисли обаче, че това ще ги ощастливи. То само ще им позволи да не се срамуват от теб. Нямах никакъв шанс нито да си щастлива, нито да направиш другите щастливи.

И ако по изключение се разминеш с някоя от тези заповеди, не си и помисляй да ликуваш. Кажеш си по-скоро, че се заблуждаваш. Така и така бързо ще ти стане ясно, че победата ти може да е само временна. И не се наслаждавай на момента — остави тези глупости на европейците. Мигът не е нищо, животът ти не е нищо. Нищо по-кратко от десет хиляди години няма значение.

Ако това може да те утеши, знай, че никой не те смята за по-малко интелигентна от мъжа. Ти си блестяща, това е повече от очевидно, дори за тези, които те унижават. Но дали това е наистина утеха? Поне да те мислеха за по-нисша от мъжа, тогава щеше да знаеш защо си в ада и да се бориш, за да докажеш интелекта си. Но всички са наясно, че си равна на мъжа и дори го превъзхождаш, затова цялата тази преизподня ти изглежда абсурдна и няма път, по който да избягаш от нея.

Не, има един. Един-единствен, на който имаш пълно право, освен ако не си направила глупостта да приемеш християнството — можеш да се самоубиеш. Знаем, че в Япония това е достоен акт. Но не си въобразявай, че в отвъдното ще откриеш жизнерадостния рай, описан от симпатичните западници. Там няма нищо чак толкова прекрасно. По-добре си помисли за посмъртната си репутация. Ако се самоубиеш, тя ще бъде блестяща и близките ти ще се гордеят с теб. Ще заемеш централно място в семейната гробница — това е най-висшата надежда, която човек може да храни.

Разбира се, може и да не се самоубиеш. Но в такъв случай рано или късно няма да издържиш и ще се отдадеш на някое безчестие — ще си намериш любовник или ще започнеш да плюскаш, или ще станеш мързелива — знае ли човек? Установено е, че човекът изобщо и жената в частност не могат да живеят дълго време, без да кривнат по пътя на плътските наслади. Това е възмутително, но не от гледна точка на пуританизма — далеч сме от тази американска фикс-идея.

Удоволствието трябва да се избягва, защото предизвиква потене. А няма нищо по-срамно от потта. Ако се тъпчеш с вряла юфка, ако се отдаваш на сексуален бяс, ако цяла зима дремеш до печката, ти ще се потиш. И никой няма да се усъмни в твоята простация.

Не бива да се колебаеш между самоубийството и потенето. Да пролееш кръвта си е толкова възхитително, колкото е противно да се потиш. Ако се самоубиеш, вече никога няма да се потиш и за нищо няма да се тревожиш.

Съдбата на японца не е по-добра. Всъщност, мисля, че е точно обратното. Японката поне има възможност да напусне ада на фирмата, като се омъжи. Да не работиш в японска фирма е цел само по себе си.

Японца не го задушават още в детството му. У него все пак остават следи от идеала. Той притежава едно от най-важните човешки права — правото да мечтае, да се надява. И не се лишава от него. Представя си химерични светове, в които е господар, в които е свободен.

Японката, ако е добре възпитана, а такива са повечето японки, няма подобна възможност. Лишили са я от тази основна способност. Затова декларирам дълбокото си възхищение от всяка японка, която не се самоубива. Живеенето на японката е акт на съпротива, изискващ безкористна и възвишена смелост.

Така разсъждавах, докато съзерцавах Фубуки.

— Мога ли да знам какво правите? — попита ме заядливо тя.

— Мечтая. Никога ли не ви се е случвало?

— Никога.

Усмихнах се. Господин Сайто току-що бе станал за втори път баща. Едно от вълшебствата на японския език е, че позволява да се създават собствени имена на базата на всички езикови категории. По силата на една от странностите на японската култура тези, които нямат право да мечтаят, като Фубуки например, получават крайно поетични имена. Когато трябва да назоват момчето си, родителите проявяват истински лиризм. За сметка на това става ли дума за момче, изборът им понякога е откровено смехотворен.

Тъй като бе сметнал за напълно нормално да използва за малко име глагол в инфинитив, господин Сайто бе кръстил момчето си Цутомеру, ще рече „работя“. Само при мисълта за това дете, чието име съдържаше цяла житейска програма, ме напушваше смях.

Представях си как след няколко години то се връща от училище и майка му казва: „Работя! Върви да работиш!“ Ами ако стане безработен?

Фубуки беше безупречна. Имаше един-единствен недостатък — на двацет и девет години все още не бе омъжена. И няма съмнение, че се срамуваше от това. Всъщност, като размисли човек, за да остане една толкова хубава млада жена без мъж, то трябва да е било именно заради нейната безупречност. Заради това, че е прилагала с абсолютно старание върховното правило, послужило за име на сина на господин Сайто. От седем години насам работата бе погълнала цялото съществуване на Фубуки. Резултатът бе налице — професионално издигане, каквото японката рядко постига.

Но при такъв дневен режим не беше чудно, че не е успяла да се задоми. Всъщност не можеше да бъде упрекната, че е работила прекалено много, тъй като японците никога не мислят, че някой работи прекалено много. Просто в правилата, предвидени за жените, имаше някакво вътрешно противоречие: жените, които работеха безупречно, надхвърляха двацет и пет годишна възраст, без да се омъжат, и преставаха да бъдат безупречни. Така че садизмът на тази система се коренеше в следното: спазването на правилата водеше до неспазване на правилата.

Срамуваше ли се Фубуки, че е още мома? Сигурно. Тя беше прекалено обсебена от стремежа си към съвършенство, за да си позволи да пренебрегне коя да е от върховните повели. Питам се дали от време на време си има любовници. Във всеки случай, дори да беше така, тя никога не би се похвалила с подобно престъпление срещу „надешико“ (карамфила, символ на носталгичния идеал за девствената японка). Впрочем, като знаех колко време прекарва в компанията, не виждах как би могла да си позволи каквато и да е авантюра.

Наблюдавах поведението ѝ, когато си имаше работа с някой неженен мъж — хубав или грозен, млад или стар, приятен или противен, интелигентен или глупав, нямаше никакво значение, достатъчно бе да не стои по-ниско от нея в йерархията. Тогава тя започваше да се държи толкова мило, че чак изглеждаше агресивна. Обезумели от нервна възбуда, ръцете ѝ наместваха широкия колан, обхванал хлабаво тънката ѝ талия, а галещият ѝ глас заприличваше на стенание.

В моята лексика за вътрешна употреба наричах това „сватбеният парад на госпожица Мори“. Имаше нещо комично в маймунджилъците на моята мъчителка, от които губеха и красотата, и класата ѝ. В същото време сърцето ми се свиваше, като виждах как мъжете дори не забелязваха патетичните ѝ опити да ги съблазни и оставаха напълно безчувствени към тях. Понякога имах желание да ги разтърся и да им изкрещя:

— Хайде, бъди малко кавалер! Не я ли виждаш колко се старее заради теб? Съгласна съм, нищо не печели от това, но ако знаеш колко е хубава, когато не се превзема! Прекалено хубава за теб впрочем. Би трябвало да плачеш от радост, че подобна перла ти обръща внимание.

На Фубуки пък ми се искаше да кажа:

— Престани! Мислиш ли наистина, че ще го привлечеш с този цирк? Ти си толкова по-прелестна, когато ме оскърбяваш и се държиш с мен като с отрепка. Ако това може да ти помогне, представяй си, че на негово място съм аз. Говори му като на мен — бъди презрителна, високомерна, кажи му, че е умствено недоразвит, че е некадърник, и ще видиш, че това няма да го остави безразличен.

Но най-вече ми се щеше да ѝ подшушна:

— Не е ли по-хубаво да останеш сама докрая на живота си, вместо да се забъркваш с този тип? Какво ще правиш с такъв съпруг? И как можеш да се срамуваш, че не си се омъжила за някой от тези мъже, ти, която си възхитителна, великолепна, ти, шедьовърът на планетата? Те всичките са по-ниски от теб, не мислиш ли, че това е знак? Не си ли прекалено голям лък за тези жалки стрелци?

След като мъжът-плячка си отидеше, изражението на моята шефка за по-малко от секунда се превръщаше от съблазнително в леденостудено. Понякога в такива моменти тя срещаше подигравателния ми поглед и свиваше устни с омраза.

В една приятелска на „Юмимото“ компания работеше Пит Крамер, двайсет и седем годишен холандец. Макар и да не беше японец, той бе достигнал до пост, йерархически равен на този на моята инквизиторка. Бе висок метър и деветдесет, та си помислих, че би бил подходяща партия за Фубуки. И действително, когато холандецът минаваше през отдела ни, тя тутакси начеваше френетичния си сватбен парад, като нервно въртеше колана си.

Той беше свестен човек и изглеждаше добре. Освен това беше холандец — този почти германски произход правеше принадлежността му към бялата раса по-приемлива.

Един ден той ми каза:

— Имате късмет, че работите с госпожица Мори. Тя е толкова мила!

Това изявление ми се видя забавно и реших да си послужа с него. Повторих го на моята колежка, като не пропуснах да се усмихна иронично, произнасяйки „толкова мила“. Добавих:

— Това означава, че е влюбен във вас.

Тя изумено ме погледна.

— Така ли?

— Категорично — уверих я аз.

Тя се замисли. Предполагам, че си казваше следното: „Тя е бяла и познава навиците на белите. Този път мога да ѝ се доверя. Но в никакъв случаи не бива да го разбере.“

На глас каза студено:

— Прекалено млад е за мен.

— С две години е по-млад от вас. Според японската традиция това е идеалната разлика. Така ще бъдете „анесан ниобо“ — съпруга — по-голяма сестра. За японците това е най-сполучливият брак: жената има малко повече опит от мъжа и му помага да се отпусне.

— Знам, знам.

— Тогава какво не му харесвате?

Тя не отговори. Бе изпаднала в някакво особено състояние.

Няколко дни по-късно обявиха поредното посещение на Пит Крамер. Младата жена бе обзета от страхотно вълнение.

За нещастие този ден беше много горещо. Холандецът свали самото си, остана по риза и ясно се видя, че под мишниците му са избили две големи петна пот. Лицето на Фубуки се измени. Тя се насилваше да говори нормално, като че ли не бе забелязала нищо. Но думите ѝ звучаха фалшиво, засядаха на гърлото ѝ и се налагаше да опъва шия, за да ги произнесе. Обикновено така хубава и спокойна, сега Фубуки приличаше на отбраняваща се мисирка.

Докато се държеше по този жалък начин, тя поглеждаше скришом колегите си. Надяваше се поне те нищо да не са видели. Но как да видиш дали някой не е видял и особено дали един японец е видял, или не е видял?

По лицата на служителите на „Юмимото“ бе изписана безстрастната добронамереност, предвидена за срещите между две приятелски фирми.

Най-смешното бе, че Пит Крамер нямаше и понятие нито за предизвикания от него скандал, нито за вътрешната криза, която задушаваше милата госпожица Мори. Ноздрите ѝ потръпваха и не беше трудно да се отгатне защо: Фубуки се опитваше да разбере дали изпод срамните мишници на Крамер се разнася миризма.

Така се случи, че точно в този момент нашият симпатичен холандец навреди сериозно на репутацията на бялата раса: забелязал един дирижабъл в небето, той изтича до големия прозорец. При това бързо придвижване ризата му изстреля във въздуха букет от дразнещи обонянието частици, които се разпръснаха из помещението. Не можеше да има и сянка от съмнение: потта на Пит Крамер вонеше.

Всички в огромната зала я подушиха. Колкото до детинския ентузиазъм, проявен от младия холандец при вида на рекламния дирижабъл, той не разнежи никого.

Когато смрадливият чужденец си отиде, лицето на моята началничка бе бяло като платно. Но я очакваше и по-лошо. Шефът на отдела господин Сайто първи я клъвна.

— Нямаше да издържа и минута повече!

С което даде ход на злословията. И те не закъсняха.

— Дали белите си дават сметка, че миришат на трупове?

— Ако можехме да ги убедим, че смърдят, щяхме да залеем западния пазар с ефикасни дезодоранти!

— Бихме могли да им помогнем да не миришат така лошо, но не и да престанат да се потят, такава им е расата.

— При тях даже и хубавите жени се потят.

Бяха полудели от радост. Идеята, че тези думи можеха да ме поставят в неудобно положение, не осени никого. Отначало се почувствах поласкана — вероятно не ме смятаха за бяла. Но прозорливостта ми бързо се върна — позволяваха си да говорят така в мое присъствие просто защото аз нямах никакво значение.

Никой от тях не подозираше какъв ефект е оказал инцидентът върху Фубуки. Ако скандалната миризма на холандеца беше останала тайна за останалите, тя би могла и да затвори очи за вродения недъг на евентуалния годеник.

Сега обаче знаеше, че между тях двамата не може да има нищо. Всяко свързване на имената им би означавало не само да загуби репутацията си, но и направо да се опозори. Трябваше да е щастлива, че никой освен мен — а аз не се броях — не беше в течение на доскорошните ѝ намерения.

С вдигната глава и стиснати зъби Фубуки се зае отново с работата си. По опънатите ѝ черти можеше да се съди колко надежди бе влагала в този човек. А аз я бях насърчила. Дали изобщо щеше да му обърне внимание без моята помощ?

Така че бях донякъде причина за страданията ѝ. Казах си, че би трябвало да се радвам. Но не се радвах.

Бяха изминали вече две седмици, откакто не се занимавах със счетоводство, когато се разрази нова драма.

На пръв поглед изглеждаше като че ли в „Юмимото“ ме бяха забравили. Това беше най-доброто, което можеше да ми се случи. Започвах да се чувствам добре. От дъното на моята невъобразима липса на амбиции не виждах по-щастлива съдба от тази да седя на бюрото си и да наблюдавам сезоните, преминаващи по лицето на Фубуки. Да сервирам чая и кафето, да се хвърлям редовно през прозореца и да не използвам калкулатора, бяха занимания, които напълно задоволяваха слабата ми потребност от място в обществото.

Така можех да си дремя до безкрайност, ако не бях сгафила отново.

В края на краищата заслужавах си положението. Бях се постарала да докажа на моите началници, че добрата ми воля не ми пречи да бъда истинско бедствие. И те го разбраха. По отношение на мен негласната им политика бе следната: „Тази повече нищо да не прави!“ Оказах се на висотата на новата задача.

Един хубав ден чухме нещо като далечен гръм — господин Омоши крещеше. Гръмотевиците приближаваха и ние започнахме да се споглеждаме боязливо.

Под телесния натиск на вицепрезидента вратата на счетоводния отдел поддаде като изгнила талпа и той се озова между нас. Спря се на средата на стаята и изрева с глас на прегладнял звяр:

— Фубуки-сан!

Така разбрахме кой щеше бъде пожертван, за да задоволи апетита на митологичното чудовище. Няколкото секунди на облекчение, които изпитаха временно пощадените, бяха последвани от колективна тръпка на искрено съчувствие.

Фубуки веднага се изправи. Стоеше вдървено и гледаше право пред себе си, тоест към мен, но без да ме вижда. Прекрасна в огромния си страх, тя чакаше ударите на съдбата.

За миг ми се стори, че Омоши ще извади сабя, скрита някъде в гънките на тлъстините му, и ще ѝ отреже главата. Представих си я как пада към мен, как я поемам и свидно я пазя до края на дните си.

„Не, казах си, това са методи от друга епоха. Той ще постъпи както винаги досега: ще я извика в кабинета си и ще ѝ дръпне конското на века.“

Той обаче направи нещо по-лошо. Дали защото беше в посадистично настроение от обикновено? Или защото жертвата му бе жена, и то млада и хубава? Конското на хилядолетието бе дръпнато не в неговия кабинет, а пред всичките четирийсет служители на счетоводния отдел.

Трудно е да си представим — за което и да е човешко същество, та какво остава за японца и какво остава за гордата и прекрасна госпожица Мори — по-голямо унижение от подобно публично порицание. Чудовището искаше да я опозори, това беше ясно.

То бавно се приближи към нея, сякаш за да се наслади предварително на разрушителната си власт. Фубуки дори не мигна. Бе

по-великолепна от всякога. После тлъстите устни на чудовището затрепериха и изстреляха залп от безкрайни кръсъци.

Токийците имат навика да говорят със свръхзвукова скорост, особено когато се карат. Вицепрезидентът не правеше изключение, но понеже освен токиец беше и дебел, и освен дебел беше и холерик, към бързината се прибавяха металните стърготини на яростта и мазните отломки на тлъстината. Поради наслагването на всички тези фактори не разбрах почти нищо от нескончаемата словесна агресия, заливаща моята началничка.

Но в случая не беше необходимо да разбирам японски, за да схвана какво става — държаха се недостойно с едно човешко същество, и то на три метра от мен. Отвратителен спектакъл. Какво ли не бих дала, за да го спра. Но той не спираше. Тътенът, който излизаше от корема на садиста, изглеждаше неизчерпаем.

Какво престъпление бе извършила Фубуки, за да заслужи такова наказание? Така и не узнах. В края на краищата познавах добре моята колежка, нейната компетентност, нейното усърдие и изключителната ѝ професионална съвест. Каквито и грешки да бе допуснала, те не можеха да са много тежки. Пък даже и да бяха, стойността на тази първокласна жена не подлежеше на съмнение.

Сигурно беше наивно от моя страна да се питам в какво бе съгрешила Фубуки. Най-вероятно в нищо. Господин Омоши беше началник и имаше право, ако пожелае, да намери някакъв дребен претекст, за да насочи садистичните си апетити към това момиче с вид на манекенка. Той нямаше нужда от оправдание.

Изведнъж ми хрумна, че присъствам на сцена от сексуалния живот на вицепрезидента — с тези тела той едва ли можеше да се люби с жена. Затова пък мощната му физика му даваше сили да крещи и възможност да види как от виковете му нежният силует на госпожица Мори започва да трепери като лист. Всъщност той я изнасилваше, отдаваше се на най-долните си инстинкти в присъствието на четирийсет човека, добавяйки към удоволствието си насладата от екхибиционизма.

Това обяснение сигурно беше вярно, защото с очите си видях как тялото на Фубуки омекна. А тя не беше никак крехка, бе истински паметник на гордостта и щом физиката ѝ се предаваше по този начин,

значи наистина бе жертва на сексуална атака. Краката ѝ се подгънаха като на отмаляла любовница и тя се свлече на стола.

Ако бях симултанна преводачка на речта на господин Омоши, ето какво щях да превода:

— Да, аз тежа сто и петдесет кила, а ти петдесет, двамата тежим двеста кила и това ме възбужда. Тлъстината ми пречи на движенията, ще ми бъде трудно да ти доставя удоволствие, но пък с масата си мога да те съборя, да те премажа, обожавам това, особено в присъствието на всички тези кретени. Обожавам да гледам как страда гордостта ти, като знаеш, че нямаш право да се отбраняваш, обожавам да изнасилвам по този начин!

Трябва да не съм била единствената, която чувстваше така нещата, защото колегите ми наоколо бяха в плен на дълбоко неудобство. Доколкото им бе възможно, те отвърщаха очи и криеха срама си зад папките или зад екраните на компютрите.

Сега Фубуки седеше, превита на две на стола си, лактите ѝ бяха облежани на бюрото, а ръцете ѝ поддържаха челото ѝ. Словесната картеница на вицепрезидента разтърсваше гърба ѝ на равни интервали.

За щастие не направих глупостта да постъпя така, както би било редно в подобна ситуация, а именно, да се намеся. Без съмнение това би утежило съдбата на жертвата, да не говорим за моята. Не мога да кажа обаче, че бях горда от мъдрата си въздържаност. Почтеното поведение обикновено изглежда глупаво. Но не е ли по-добре да се държиш като глупак, отколкото да се опозориш? И до днес все още се изчервявам при мисълта, че предпочетох разума пред достойнството. Някой следваше да се намеси и тъй като никой друг не би поел този риск, трябваше да се жертвам аз.

Разбира се, Фубуки нямаше никога да ми го прости, но щеше да сгреша — какво по-страшно от това да присъстваме на подобен унизителен спектакъл, без да реагираме, какво по-страшно от абсолютното ни покорство пред висшестоящите?

Трябваше да засека времето на господин Омоши. Минутите течаха, а кръсците му не само не стихаха, ами придобиваха все по-голяма сила. Което потвърждаваше, ако изобщо бе необходимо, хормоналната природа на сцената — така както любовникът се самовъзпламенява от собствения си сексуален бяс, така и

вицепрезидентът ставаше все по-брутален, а виковете му излъчваха енергия, чието физическо въздействие направо поваляше нещастницата.

Към края се случи нещо напълно обезоръжаващо. Както сигурно става при изнасилване, Фубуки се превърна в малко момиченце. С тъничък детски глас — дали само аз го чух? — тя на два пъти изстена:

— Окоруна. Окоруна.

На езика на дете, което се обръща към сърдития си баща, това означаваше:

— Не ми се карай. Не ми се карай.

Смешна молба — все едно някоя вече наполовина изядена газела да проси милост от заръфалия я хищен звяр. И главно — скандално несъобразяване с догмата на подчинението, която изключва правото на защита. Господин Омоши като че ли леко се смути от този непознат глас, което обаче не му попречи да се развреци още повече. Нищо чудно детинското поведение на Фубуки да го възбуждаше допълнително.

Измина цяла вечност, преди чудовището да си тръгне. Може би се бе уморило от садистичните си игри или пък тонизиращото упражнение му бе отворило апетита за двоен сандвич с риба и майонеза.

В счетоводния отдел настана мъртва тишина. С изключение на мен никой не се осмеляваше да погледне жертвата. В продължение на няколко минути Фубуки нямаше сили да помръдне. После стана и излезе, без да каже нито дума.

Знаех със сигурност къде е отишла — къде отиват изнасилените жени? Там, където тече вода, където може да се повръща, където има колкото се може по-малко хора. В офисите на „Юмимото“ на тези изисквания отговаряше тоалетната.

Там именно направих поредния си гаф.

Без много да му мисля, реших, че трябва да отида да я успокоя. Напразно си припомнях как ме бе унижавала и оскърбявала — абсурдното ми състрадание взе връх. Наистина абсурдно — ако трябваше да действам в разрез със здравия разум, по-добре да бях защитила Фубуки от господин Омоши. Поне щеше да е проява на смелост. А аз направих нещо мило и глупаво.

Изтичах в тоалетната. Тя плачеше пред мивката. Мисля, че не ме видя да влизам. Затова пък ме чу да казвам:

— Фубуки, съжалявам! От все сърце съм с вас.

Вече се приближавах към нея с протегната утешителна ръка, когато тя вдигна към мен помрачен от гняв поглед. И изсъска с неузнаваем от патологична ярост глас:

— Как се осмелявате? Как се осмелявате? Трябва да е било ден, в който не съм блестяла с особена интелигентност, защото захванах да ѝ обяснявам.

— Не исках да ви досаждам. Исках само да ви изразя приятелските си чувства...

Разтреперана от омраза, тя отблъсна ръката ми и изкрещя:

— Бихте ли млъкнали? Бихте ли се махнали?

Очевидно не бих, защото продължавах да стоя като истукан.

Тя тръгна към мен. В дясното ѝ око гореше Хиросима, в лявото — Нагазаки. Сигурна съм: ако тогава имаше право да ме убие, Фубуки нямаше да се поколебае.

Накрая все пак разбрах какво се искаше от мен — да изчезна от полезрението ѝ. Прекарах остатъка от деня в имитация на някаква минимална дейност, опитвайки се да анализирам глупостта си, а тя ми даваше широко поле за размисъл.

Фубуки бе подложена на тежко унижение в присъствието на колегите си. Единственото, което можеше да скрие от нас, последният бастион на честта ѝ, това бяха сълзите.

А аз се бях изхитрила да я сваря как ридае. Да я принудя да изконсумира срама си до дъно. Тя никога не би допуснала, не би повярвала, не би приела, че поведението ми е израз на доброта, макар и несръчна.

Час по-късно жертвата отново седеше на бюрото си. Никой не я погледна. Тя се взря в мен — от сухите ѝ очи струеше омраза.

После се залови за работа, сякаш нищо не е било, и ме остави да гадая каква ще бъде присъдата ѝ.

Защото според нея поведението ми явно заслужаваше най-строгото наказание. Тя знаеше, че се бе отнасяла зле с мен, и не се съмняваше, че съм искала да ѝ отмъстя. Че съм се опитвала да ѝ го върна тъпкано, когато съм я гледала как плаче в тоалетната.

Така ми се щеше да ѝ кажа, че греши, да ѝ обясня: „Добре, глупаво и нетактично беше от моя страна, но кълна ви се, че нямах друга подбуда освен добрата стара и тъпа човещина. Доскоро ви се сърдех, вярно е, но когато ви видях така жестоко унижена, единственото, което изпитах, беше най-обикновено състрадание. Нима можете да допуснете, вие, с вашия остър ум, че има човек в това предприятие, не, на тази планета, който да ви уважава, да ви се възхищава, да е подвластен на чара ви повече от мен?“ Как ли щеше да реагира, ако ѝ бях казала това?

На другия ден Фубуки ме посрещна с лице, на което бе изписано олимпийско спокойствие. „Съвзела се е“, помислих си.

Съобщи ми с равен глас:

— Имам нова работа за вас. Последвайте ме.

Излязохме от залата. Започнах да се безпокоя — явно новото ми работно място не беше в счетоводния отдел. Какво ли значеше това? Къде ме беше повела Фубуки?

Тревогата ми се усили, когато поехме към тоалетните. „Не е възможно“, помислих си. Най-вероятно в последния момент ще свием наляво или надясно, за да отидем в някой офис.

Не беше нито ляво, нито дясно на борд, ами пълен напред и право в тоалетните.

„Сигурно иска да си поговорим на спокойствие за вчерашния случай“, казах си.

Обаче не. Фубуки ми заяви невъзмутимо:

— Ето новата ви работа.

И със сигурни професионални жестове ми показа какво щях да правя отсега нататък. А именно, да подменям кърпите за ръце със „сухи и чисти“ и да зареждам кабинките с тоалетна хартия — за тази цел ми бе връчен ключа на един килер, в който гореспоменатите съкровища се пазеха от попълзновенията на служителите от компанията „Юмимото“.

Като гвоздей на спектакъла красивото създание деликатно обхвана с пръсти четката за тоалетна чиния, за да ми покаже как да я ползвам. Да не би да си мислеше, че не знам? Във всеки случай никога не бих могла да си представя тази богиня да държи вместо скипър подобно оръдие на труда. И още по-малко да ми го връчва.

Слисано попитах:

— Кого ще заместя?

— Никого. Чистачките работят вечер.

— Да не би да са напуснали?

— Не. Просто вечерната им работа не е достатъчна, както сигурно сте забелязали. Нерядко през деня се случва да няма чисти кърпи или да липсва тоалетна хартия, или пък тоалетните да са замърсени, което е много неприятно, особено като се има предвид, че приемаме външни хора.

Запитах се защо ли пък за външния човек да е по-неприятно да вижда мръсни тоалетни, отколкото за вътрешния. Не ми остана време да намеря отговор на този въпрос на етикета, тъй като Фубуки с мека усмивка заключи:

— Отсега нататък благодарение на вас няма да имаме подобни проблеми.

След което си тръгна. Останах сама на мястото на новото си назначение. Толкова бях втрещена, че не можех да помръдна. Само ръцете ми се полюляваха. После вратата се отвори и Фубуки отново се появи. Като в театрална пиеса тя се връщаше, за да ми каже най-приятното.

— За малко да забравя — от само себе си се разбира, че ще обслужвате и мъжките тоалетни.

Да обобщим. Като дете мечтаех да стана Господ. Много бързо разбрах, че искам прекалено, и добавих малко светена вода към комката: реших да бъда Христос. После си дадох сметка, че и тази амбиция е неосъществима, и се съгласих, когато порасна, да приема ролята на мъченица.

Пораснах и сведох мегаломанията си до желанието да работя като преводачка в японска фирма. Уви, и това беше много за мен, та слязох още едно стъпало по-ниско и станах „счетоводител“. Нямах сила обаче, която да спре главозамайващото ми социално сгромолясване. Преместиха ме на ново място, където не правех нищо. Само че — трябваше и сама да се сетя — да не правя нищо, пак беше прекалено много за мен. Така дойде последното ми назначение — чистачка на кенефи.

Има нещо вълнуващо в това неумолимо пътуване от небесните селения към тоалетните. За певицата, която преминава без усилие от сопрано в контраалт, казват, че има голям диапазон. Позволявам си да

отбележа невероятния диапазон на моите дарби, който се простираше от Господ Бог до госпожа Пиш.

Щом шокът попремина, бях обхваната от странно чувство на облекчение. Чистенето на зацапани тоалетни чинии ми даваше едно страхотно предимство: вече нямаше от какво да се страхувам — пониско не можех да падна.

В главата на Фубуки нещата най-вероятно стояха така: „Ще ме преследваш в тоалетните, а? Много добре, стой си там.“

Стоях си.

Предполагам, че всеки друг на мое място би напуснал. Всеки друг освен японецът. Давайки ми тази работа, моята началничка всъщност ме принуждаваше да напусна. Което би означавало да се опозоря напълно. А в очите на японеца миенето на кенефите не беше достойно за кой знае какво уважение, но не беше и позорно.

Реших да избира по-малкото зло. Бях подписала едногодишен договор, който изтичаше на 7 януари 1991 г. Беше юни, можех да издържа. Щях да действам като японка.

В това отношение и аз играех по правилата — за чужденеца, който иска да живее в Япония, е въпрос на чест да спазва имперските обичаи. Забележително е, че това ни най-малко не важи за живеещите в чужбина японци. Те винаги се шокират, когато някой не се съобразява с нравите им, но без да им мигне окото нарушават чуждите норми.

Давах си сметка за тази несправедливост и въпреки това не ѝ се противопоставях. Най-неразбираемите човешки постъпки често се дължат на някое упорито младежко заслепение — когато бях дете, красотата на моята японска вселена така ме бе запленила, че още черпех от тогавашните си чувства. Сега бях попаднала в една ужасяваща система, отричаща всичко, което бях обичала. Защо тогава проявявах лоялност към ценности, в които вече не вярвах?

Не се опозорих. В продължение на седем месеца чистих тоалетните на компанията „Юмимото“.

Та значи започнах нов живот. Колкото и да е странно, няхах усещането, че съм стигнала до дъното. Сегашният ми занаят далеч не беше толкова безумен, колкото работата ми в счетоводството и поспециално проверката на отчетите от командировките. Ако трябваше да избирам между целодневното изтръгване на шизофренични цифри

от калкулатора и целодневното зареждане на кабинки с тоалетна хартия, не бих се колебала нито миг.

На новия си пост не се чувствах безпомощна като преди. Затормозеният ми мозък разбираше поставените му задачи. Вече не се налагаше да изчислявам цената на хотелската стая по курса на немската марка към йената от 19 март, да сравнявам резултата си с този на господин командирования и да се питам защо той получава 23 254, а аз 499 212.

Трябваше просто да превръщам мръсотията в чистота и липсата на тоалетна хартия в наличие на тоалетна хартия.

Санитарната хигиена върви ръка за ръка с хигиената на духа. На тези, които смятат, че е недостойно да се подчиниш на такова отворително разпореждане, ще кажа следното: през тези седем месеца нито за миг не се почувствах унижена.

От момента, в който получих невероятното си назначение, навлязох в друго измерение на съществуването — комичното. Предполагам, че попаднах там благодарение на рефлекс ми за самосъхранение — за да понеса следващите седем месеца, трябваше да сменя ценностната система, на която се бях опирала.

Вследствие на спасителната намеса на имунните ми способности вътрешният поврат се извърши незабавно. Всичко в главата ми се преобърна: мръсното стана чисто, срамното — славно, мъчителят — жертва, а гнусното — комично.

Държа на последната дума: в тоалетните на „Юмимото“ прекарах най-смешните моменти в живота си, а не е да не съм имала такива и преди. Още рано сутринта, когато метрото ме отнасяше към работното ми място, ме напушваше смях, като си представях какво ме чака. А през деня, докато свещенодействах в покоите си, трябваше да се боря с внезапни пристъпи на кикот.

В „Юмимото“ работеха около стотина мъже и пет жени, от които само Фубуки заемаше отговорен пост. Останалите три служителки се трудеха на другите етажи. И тъй като ми бе поверен само четирийсет и четвъртият етаж, дамските тоалетни бяха, така да се каже, запазени единствено за госпожица Мори и моя милост.

В скоби казано, географското ограничение на дейността ми до четирийсет и четвъртият етаж доказваше, ако изобщо имаше нужда от доказателства, че това, което вършех, бе напълно безсмислено. Не

виждах защо на четирийсет и четвъртия етаж мръсотията би притеснявала посетителите повече, отколкото на четирийсет и третия или на четирийсет и петия.

Не изтъкнах този аргумент. Ако го бях направила, несъмнено щяха да ми отговорят: „Напълно вярно. От утре поемате и другите етажи.“ Четирийсет и четвъртият напълно задоволяваше амбициите ми.

Преобръщането на ценностите не беше плод на въображението ми. Фубуки, която очевидно бе разчитала, че ще напусна, се почувства унижена. Бях ѝ изиграла лош номер, приемайки новата си длъжност. Моят позор се обръщаше срещу нея.

Естествено, тя никога не облече в думи поражението си, но доказателства не липсваха.

Случи се например така, че в мъжките тоалетни се сблъсках лично с господин Ханеда. Срещата направи и на двама ни дълбоко впечатление — на мен, защото не си представях Господ на такова място, на него, защото явно не беше в течение на издигането ми.

Господин Ханеда се усмихна — очевидно си спомни за пословичната ми непохватност и реши, че СЪМ объркала тоалетните. Обаче престана да се усмихва, когато ме видя да сменям кърпите. Тогава разбра и повече не се осмели да ме погледне. Изглеждаше много смутен.

Не очаквах този епизод да промени съдбата ми. Господин Ханеда беше прекалено добър президент, за да отмени разпорежданията на някой от подчинените си, още повече, че ставаше дума за единствената жена на важен пост във фирмата. Имам обаче основания да мисля, че Фубуки е била принудена да му даде някои обяснения.

На следващия ден тя дойде в дамските тоалетни и ми каза с премерен глас:

— Ако имате да се оплачете от нещо, обръщайте се към мен.

— Не съм се оплаквала на никого.

— Много добре разбирате какво искам да кажа.

Не разбирах чак толкова добре. Какво ли е трябвало да направя, за да не изглежда, че се оплаквам. Да избягам бързо от мъжките тоалетни, все едно съм ги объркала с дамските?

Както и да е, хареса ми начинът, по който шефката ми се беше изразила: „Ако имате да се оплачете от нещо...“ Особено ми се

понрави частицата „ако“. Можеше значи да се предполага, че нямам от какво да се оплача.

В йерархията имаше още двама души, които биха могли да променят положението ми — господин Омоши и господин Сайто.

От само себе си се разбира, че вицепрезидентът не се тревожеше за съдбата ми. Напротив, той бе възхитен от новата ми дейност и щом ме видеше в тоалетните, весело подхвърляше:

— Хубаво е човек да има работа, а?

Казваше го без всякаква ирония. Най-вероятно смяташе, че в новото си занимание съм открила удовлетворението, което само добре свършената работа може да донесе. Приемаше като положително събитие факта, че негодно за нищо същество като мен е намерило мястото си в обществото. А и сигурно е изпитвал облекчение, че вече не се налага да ми плаща, за да не върша нищо.

Ако някой му кажеше, че тази дейност е унизителна за мен, той щеше да възкликне:

— Откъде-накъде? Да не би да е под достойнството й? Тя трябва да е щастлива, че изобщо работи за нас.

С господин Сайто нещата стояха другояче. Той изглеждаше дълбоко притеснен от цялата история. Бях забелязала обаче, че го е страх до смърт от Фубуки — тя излъчваше четирийсет пъти повече сила и власт от него. Така че за нищо на света не би й се противопоставил.

Когато ме срещнеше в тоалетните, слабоватото му лице нервно потръпваше, Фубуки беше права — господин Сайто бе добър човек. Добър, но плашлив.

Най-неприятна бе срещата ми със симпатичния господин Тенши. Един ден той влезе в тоалетните, видя ме и застина. Когато изненадата му попремина, физиономията му стана оранжева. Успя да прошепне:

— Амели-сан...

Но не продължи — разбра, че няма какво да каже. И направи нещо учудващо — изхвърча навън, без да свърши нищо от онова, за което бе предвидено работното ми място.

Не знам дали вече не му трябваше тоалетна, или реши да отиде на друг етаж, но мисля, че господин Тенши отново успя да вземе най-благородното решение — той показа неодобрението си към отредената ми съдба, като бойкотира тоалетните на четирийсет и четвъртия етаж.

Повече никога не го видях. А колкото и да приличаше на ангел, все пак не беше нематериален.

Бързо разбрах, че беше разпространил благата вест, тъй като нито един служител от отдел „Млечни продукти“ повече не посети леговището ми. Постепенно явлението обхвана и другите отдели и мъжките тоалетни съвсем се обезлюдиха.

Благословен да е господин Тенши. Впрочем, като бойкотираха тоалетните на четирийсет и четвъртия етаж, служителите си откъщаваха и на „Юмимото“ — докато чакаха асансьора за четирийсет и третия, те губеха време, през което биха могли да служат на компанията. В Япония това се нарича саботаж и е толкова тежко престъпление, че японците употребяват френската дума — трябва наистина да си чужденец, та да измислиш подобна подлост.

Тази солидарност стопли сърцето ми и пробуди филоложките ми страсти — думата „бойкот“ идва от фамилиното име на един ирландски собственик и нищо чудно етимологията ѝ да препраща към някой boy. И действително в стачката, организирана в моя чест, участваха само „момчета“.

За сметка на това до girlcott не се стигна. Единственото момиче на етаж, Фубуки, не обяви стачка. Напротив, тя посещаваше тоалетните по-редовно и настървено от всякога. Дори започна да си мие зъбите по два пъти на ден, такова благотворно влияние оказваше омразата върху хигиената на устната ѝ кухня. Бясна от това, че не напуснах, тя използваше всеки повод, за да се гаври с мен.

Поведението ѝ ме забавляваше. Тя си мислеше, че ме притеснява, а аз бях очарована от възможността да се възхищавам на буреносната ѝ красота в нашия общ будоар. Защото нямаше поинтимен будоар от тоалетните на четирийсет и четвъртия етаж. Щом вратата се отвореше, знаех, че това е Фубуки, нали другите три служителки бяха на четирийсет и третия. Като в драма на Расин две трагични героини се срещаха по няколко пъти на ден и дописваха нови епизоди към драмата на развихрилите се страсти.

Постепенно отказът на колегите ми да посещават тоалетните на четирийсет и четвъртия етаж ставаше все по-очевиден. Никой не стъпваше на работното ми място, ако не се смятат двама-трима недоразбрали и разбира се, вицепрезидентът. Предполагам, че именно той схвана какво става и предупреди началството.

Появи се обаче един деликатен проблем — колкото и да бяха тиранични, началниците нямаше как да заповядат на подчинените си да удовлетворяват нуждите си на собствения си етаж, а не на долния. В същото време обаче не можеха да си затварят очите пред явния саботаж. Значи трябваше да реагират. Но как?

Естествено, отговорността за позорната ситуация отново се стовари върху мен. Фубуки влетя в будоара и ми каза със страшен вид:

— Това не може повече да продължава така. Вие отново пречите на хората около вас.

— Какво съм направила?

— Знаете много добре.

— Кълна ви се, че не.

— Нима не сте забелязали, че господата вече не смеят да посещават тоалетните на четирийсет и четвъртия етаж? И че губят време да ходят по другите етажи? Вашето присъствие ги притеснява.

— Разбирам. Но както знаете, идеята не беше моя.

— Не ви е срам! Ако можехте да се държите с достойнство, нямаше да се случват такива неща.

Смръщих вежди.

— Какво общо има тук моето достойнство?

— Ако гледате и мъжете така, както гледате мен, неудобството им е напълно обяснимо.

Разсмях се.

— Успокойте се, изобщо не ги гледам.

— Тогава защо се притесняват?

— Нормално е женското присъствие да ги притеснява.

— И не сте си направили съответните изводи?

— Какви изводи?

— Просто да не присъствате!

Лицето ми грейна.

— Значи вече няма да работя в мъжките тоалетни? О, благодаря!

— Не съм казала такова нещо!

— Тогава нищо не разбирам.

— Ами, влезе ли някой, вие излизате. Изчаквате да си тръгне и се връщате.

— Добре. Обаче, когато съм в дамските тоалетни, не мога да знам дали в мъжките има някой. Освен ако...

— Какво?

Придадох си възможно най-глупавото изражение и казах с блажена усмивка:

— Имам една идея! Достатъчно ще бъде да се постави камера в мъжките тоалетни и един монитор в дамските. Така винаги ще знам какво е положението!

Фубуки съкрушено ме изгледа.

— Камера в мъжките тоалетни? Случва ли ви се понякога да мислите, преди да говорите?

— Но господата няма да знаят за това! — продължих наивно.

— Престанете! Ама че глупачка!

— Пак добре, че съм глупачка. Представяте ли си, ако бяхте дали тази работа на някой интелигентен човек!

— С какво право ми държите такъв тон?

— Какво рискувам? По-нисък пост не можете да ми дадете.

Тук прекалих. За момент помислих, че ще получи инфаркт. Прониза ме с поглед.

— Внимавайте! Не знаете какво може да ви се случи.

— Ами кажете ми го.

— Предупреждавам ви. И направете така, че да ви няма в мъжките тоалетни, когато някой влиза.

След което си тръгна. Чудех се дали наистина ме заплашва, или блъфтира.

Подчиних се на новото разпореждане не без известно облекчение, тъй като през двата месеца, прекарани на служба в мъжките тоалетни, бях имала незавидната привилегия да установя, че мъжкият представител на японската раса не е никак изискан. Колкото японката се ужасява и от най-малкия шум, който би могла да издаде, толкова на японеца му е все тая.

Макар сега да влизах по-рядко в тоалетните, виждах, че бойкотът продължава. Бог да поживи господин Тенши!

Истината е, че откакто ме назначиха в тоалетните на четирийсет и четвъртия етаж, ходенето по нужда се бе превърнало в политически акт.

Служителят, който все още ги посещаваше, сякаш казваше: „Подчинявам се безусловно на началството и не ми пука, че унижават чужденците. Всъщност за тях няма място в «Юмимото»“.

Служителят пък, който не ги посещаваше, изразяваше друго мнение: „Независимо от това, че уважавам началниците си, не мога да се отнасям безкритично към някои от решенията им. А и смятам, че чужденците биха били по-полезни на «Юмимото», ако им се поверяват отговорни постове.“

Мисля, че никога и никъде клозетите не са били театър на идеологически дебати от такъв мащаб.

В живота на всеки човек има един болезнен момент, който разделя битието на „преди“ и „след“. Споменът за него, даже когато е бегъл, не престава да буди ирационален, животински и неизлечим страх.

Дамските тоалетни бяха прекрасно място, тъй като една от стените им бе остъклена. Този огромен прозорец играеше важна роля в новото ми съществуване — прекарвах цели часове права, с чело, опряно на стъклото, и си представях, че се хвърлям в празното. Виждах как тялото ми полита надолу и се отдавах на този летеж до пълно замайване. Затова твърдя, че на работното си място не съм скучала нито минута.

Един ден, тъкмо се упражнявах в хвърчене, когато ненадейно ме сполетя нова драма. Чух вратата зад мен да се отваря. Можеше да бъде само Фубуки, но това не беше бързият и ясен звук, който издаваше бравата под натиска на нейната ръка. Сега като че ли някой направо се опитваше да издъни вратата. Пък и стъпките не бяха като на Фубуки, а като на йети в период на размножаване.

Всичко стана толкова бързо, че едва имах време да се обърна, за да видя връхлитащата върху ми маса на вицепрезидента.

Микросекунда изумление („Господи! Мъж — доколкото тлъстакът изобщо беше мъж — в дамските тоалетни!“) и цяла вечност паника.

Той ме сграбчи, както Кинг Конг сграбчва блондинката, и ме повлече навън. Бях играчка в ръцете му. Страхът ми се превърна в ужас, когато видях, че ме влачи към мъжките тоалетни.

Сетих се за заплахите на Фубуки: „Не знаете какво може да ви се случи.“ Не беше блъфирала. Щях да плащам за греховете си. Сърцето ми спря да бие. Мозъкът ми написа заветцанието си.

Спомням си, че си помислих: „Ще те изнасили и ще те убие. Добре, но в какъв ред? Дано първо те убие!“

Някакъв мъж си миеше ръцете на мивката. Уви, присъствието му ни най-малко не промени намеренията на господин Омоши. Той отвори една от кабините и ме хвърли вътре.

„Настъпи последният ти час“, казах си.

Чух го да повтаря със сгърчено от гняв лице три срички, но не разбирах какво означават те, толкова бях ужасена. Хрумна ми, че това може да е еквивалентът на победното „банзай“ на камикадзе, използван в случаите на сексуално насилие.

Побеснял от яд, той продължи да надава трисричните си крясъци и аз изведнъж проумях.

— Но пепа! Но пепа!

Ще рече, на японо-американски:

— Ноу пейпър! Ноу пейпър!

Това беше значи деликатният начин, който вицепрезидентът бе избрал, за да ме предупреди, че тоалетната хартия се е свършила.

Изхвърчах с омекнали крака към килера, с чийто ключ разполагах, и бързо се върнах, натоварена с хартиени рула. Господин Омоши ме наблюдаваше, докато ги слагах, после изрева нещо неясно,

което не беше комплимент, и ме изхвърли навън, за да се усамоти във вече заредената кабина.

С разбита душа се укрех в дамските тоалетни. Свих се в един ъгъл и безгласно заплаках.

И разбира се, тутакси се появи Фубуки, която беше решила тъкмо сега да си измие зъбите. Видях в огледалото разлепената паста в устата ѝ и тържествуващия ѝ поглед.

За миг изпитах такава омраза към нея, че пожелах смъртта ѝ. Помислих си, че фамилното ѝ име напомня латинския израз „Помни, че си смъртен“, и за малко да ѝ изкрещя: „Memento mori!“

Шест години по-рано се бях влюбила в един японски филм. Английското му заглавие беше „Весела Коледа, господин Лоурънс“. Действието се развиваше някъде около 1944 година по време на войната в Пасифика. Японците пленяват група английски войници и между един от англичаните (Дейвид Бауи) и един от японските шефове (Риуиши Сакамото) се създават отношения, окачествявани в някои учебници като „парадоксални“.

Може би защото тогава бях още много млада, този филм на Ошима дълбоко ме развълнува, особено двусмислените сцени с двамата герои. Накрая японецът осъжда англичанина на смърт.

В един от най-прелестните кадри от филма японецът съзерцава полумъртвата си жертва, чието тяло е заровено в земята, а главата ѝ е изложена на слънцето. Този находчив наказателен метод убива пленника по три начина едновременно: чрез глад, жажда и слънчасване.

В случая с Дейвид Бауи ефектът беше още по-силен, тъй като светлата кожа на русия британец ставаше идеално за печене. Когато накрая гордо изправеният японски военачалник вгълбено съзерцава обекта на своята „парадоксална връзка“, лицето на умиращия англичанин напомняше препечен, леко почернял ростбиф. Бях на шестнайсет години и тази начин да умреш ми изглеждаше като прекрасно доказателство за любов.

Не можех да не забележа сходството между въпросната история и прежеждията ми в компанията „Юмимото“. Разбира се, моето наказание не беше същото, но и аз бях затворена в японски лагер, а красотата на мъчителката ми беше ако не по-голяма, то поне равна на тази на Риуиши Сакамото.

Един ден, докато Фубуки си миеше ръцете, я попитах дали е гледала филма. Тя кимна утвърдително. Трябва да съм била доста смела този ден, защото продължих:

— Хареса ли ви?

— Музиката беше хубава. Жалко, че историята е неправдоподобна.

Без сама да знае това, Фубуки беше умерен ревизионист като много млади хора в Страната на изгряващото слънце. Според тях през Втората световна война японците не са вършили нищо лошо и единствената им цел е била да предпазят азиатците от нацизма. Нямах намерение да влизам в спорове по този въпрос.

— Мисля, че трябва да я разглеждаме като метафора — задоволих се да кажа.

— Метафора на какво?

— На отношенията между хората. Например между нас двете.

Тя ме изгледа недоумяващо, сякаш се питаше какво ли още е измислила умствено недоразвитата ѝ подчинена.

— Да — продължих аз. — Между вас и мен разликата е същата като между Сакамото и Дейвид Бауи. Изтокът и Западът. Зад видимия конфликт се крие взаимно любопитство, зад недоразуменията — истинско желание за разбирателство.

Въпреки завоалирания ми начин на изразяване, си давах сметка, че отивам прекалено далече.

— Не — каза резервирано моята шефка.

— Защо?

Какво ли щеше да отговори? Имаше богат избор: „Не изпитвам никакво любопитство към вас“; или: „Не търся никакво разбирателство“; или: „Как се осмелявате да се сравнявате с един военнопленник!“; или: „Между двамата герои имаше нещо двусмислено, което не може да важи за мен“.

Но Фубуки се оказа по-ловка. С равен и учтив глас тя се задоволи да отговори:

— Не приличате на Дейвид Бауи.

Права беше, признавам.

Откакто приех новото си назначение, говорех извънредно рядко. Не че беше забранено, но като че ли някакво неписано правило ме

възпираше. Странно, когато човек върши такава скапана работа, единственият начин да запази достойнството си е да мълчи.

И действително, ако една чистачка на кенефи е бърлива, сме склонни да мислим, че ѝ е добре на това място, че работата я удовлетворява напълно и че ѝ иде да запее от радост.

Ако обаче мълчи, значи изживява задачата си като монашеско самобичуване и безмълвно изпълнява мисията на изкупителка на всички човешки грехове. Бернанос пише за потискащата баналност на злото; чистачката на кенефи пък познава потискащата баналност на фекалиите, винаги едни и същи, въпреки отвратителните си разновидности.

В мълчанието ѝ се чете покруса. Тя е кармелитката на отходните места.

Колкото повече мълчах, толкова повече мислех. Разсъждавах например над липсата на прилика между мен и Дейвид Бауи, която обаче с нищо не омаловажаваше сравнението ми. Наистина имаше нещо сходно между съдбата на англичанина от филма и моята. Защото в края на краищата, за да ми даде Фубуки тази гадна работа, в отношението ѝ към мен все трябваше да има нещо по-особено.

Не бях единствената ѝ подчинена. Нито единствената, която Фубуки мразеше. Можеше да тормози и някой друг. Но тя упражняваше жестокостта си само върху мен. Това явно беше някаква привилегия.

Реших да се смятам за избраница.

Като чете всичко това, човек може да си помисли, че не съм имала друг живот освен този в „Юмимото“, но не беше така. Извън компанията изживявах неща, които далеч не бяха недостойни за внимание. Не смятам обаче да разказвам за тях тук. Първо, защото не това е темата ми. Второ, защото личният ми живот заемаше по-малката част от времето ми.

И главно поради една причина от шизофренично естество: когато бях на поста си на четирийсет и четвъртия етаж на „Юмимото“ и почиствах мръсните следи, оставени от някой висш кадър, ми беше невъзможно да допусна, че извън тази сграда, само на единайсет спирки на метрото оттук, съществува място, където хората ме обичат, ценят и не виждат нищо общо между клозетите и мен.

Когато през деня си припомнях тази нощна част от живота ми, не можех да мисля иначе, освен така: „Не, ти просто си измислила тази къща и тези хора. Ако ти се струва, че те съществуват отпреди назначаването ти тук, знай, че това е илюзия. Отвори си очите — колко тежи плътта на твоите безценни същества в сравнение с вечността на санитарния фаянс? Спомни си онези снимки от бомбардирани градове: хората са мъртви, къщите сринати, само тоалетните чинии гордо се възправят в небето, кацнали върху щръкналите канализационни тръби. Когато Апокалипсисът настъпи, от градовете ще остане гора от клозети. Приятната стая, в която спиш, хората, които обичаш, не са нищо друго, освен компенсаторни творения на духа ти. Типично е за клетниците, принудени да упражняват жалък занаят, да си измислят това, което Ницше нарича «задан свят» — земен или небесен рай, в който вярват, за да могат да понесат гадния си живот. Колкото по-противна е работата им, толкова по-прекрасен е въображаемият им рай. Повярвай ми: няма нищо друго освен тоалетните на четирийсет и четвъртия етаж. Всичко е тук и сега.“

После се приближавах до прозореца, проследявах с поглед единайсетте спирки на метрото и се вирах в края на маршрута — там нямаше и не можеше да има никаква къща. „Както виждаш, този спокоен дом е плод на въображението ти“. Не ми оставаше друго, освен да опра чело в стъклото и да се хвърля през прозореца. Аз съм единственият човек в света, на когото се е случвало това чудо — да си спасява живота, като се хвърля през прозореца.

Сигурно и до днес градът е осеян с парчета от тялото ми.

Месеците минаваха. С всеки изминал ден времето ставаше все по-безплътно. Не бях в състояние да определя дали върви бързо или бавно. Паметта ми заработи на принципа на клозетното казанче. Дръпвах верижката вечер и въображаемата вода заличаваше последните следи от деня.

Ритуално почистване, което не променяше нищо, тъй като на другата сутрин мръсотията си беше пак там, в чинията на мозъка ми.

Както простосмъртните отдавна са забелязали, тоалетните са идеално място за размисъл. Откакто станах кармелитка, и аз се захванах да разсъждавам. И открих една велика истина — в Япония животът — това е предприятието.

Вярно е, че тази истина е изложена в много икономически изследвания, посветени на тази страна. Но между това да прочетеш една фраза и да я изживееш разликата е от небето до земята. Вникнах в значението ѝ, докато бях в „Юмимото“.

Участта ми не беше по-лоша от тази на японските служители. Бе само по-унизителна. Кое не ми даваше основание да завиждам на положението на колегите — то бе също толкова окаяно.

Счетоводителите, които прекарваха по десет часа на ден в преписване на цифри, бяха според мен принесени в жертва на лишено от величие и тайнственост божество. Малките хора от време оно посвещават живота си на реалности, които не разбират. Но докато някога са могли да предположат, че за сбърканото им съществуване има някаква мистична причина, то сега вече не си правят илюзии. Животът им не служи за нищо. Известно е, че Япония е страната с най-много самоубийства. Аз лично съм учудена, че не са много повече.

Какво очаква извън предприятието счетоводителите с промити от цифрите мозъци? Задължителната бира със също толкова затъпели колеги, часовете, прекарани в претъпканото метро, задрямалата съпруга, изморените деца, сънят, който ви всмуква, както каналът засмуква водата, редките отпуски, чийто начин на употреба ви е неизвестен — има ли във всичко това нещо, което заслужава да се нарече живот?

Най-невероятното е, че светът смята тези хора за привилегирани.

Дойде декември — месецът на моята оставка. Думата би могла да ви учуди, тъй като договорът ми изтичаше и нямаше нужда да си подавам оставката. Но всъщност не беше така. Не можех просто да изчакам вечерта на 7 януари и да стисна няколко ръце за довиждане. В една страна, в която доскоро, със или без договор, работодателят ви назначаваше завинаги, човек не може да напусне, без да спазва протокола.

За да бъде всичко според традицията, трябваше да си подам оставката на всяко йерархично ниво, тоест четири пъти, започвайки от основата на пирамидата: първо Фубуки, после господин Сайто, след това господин Омоши и накрая господин Ханеда.

Подготвих се да свърша всичко това, като, разбира се, съблюдвах най-важното правило — да не се оплаквам.

Бях получила един бащински съвет — за да не навредя на добрите отношения между Белгия и Страната на изгряващото слънце, не биваше дори да намеквам, че някой японец се е държал зле с мен. Мотивите ми за оставка — бях длъжна да обясня защо напускам една толкова изгодна за мен работа — трябваше да бъдат изложени в първо лице единствено число.

По силата на тази логика не ми оставаше друг избор, освен да се призная за виновна. Щях отново да стана за смях, но по-важното бе, че щях да дам на служителите на „Юмимото“ възможността да не се посрамят и да ми кажат: „Не говорете така лошо за себе си, вие сте чудесен човек“.

Поисках среща с моята шефка. Тя ми определи час към края на деня в един празен офис. Докато отивах натам, някакъв демон шушукаше в ухото ми: „Кажй й, че като госпожа Пиш ще можеш да печелиш повече на друго място“. Трудно ми беше да му затворя устата и когато седнах на стола срещу красавицата, за малко да се изкикотя.

Точно този момент избра демонът, за да ми подсказе следната идея: „Кажй й, че ще останеш само ако сложат в кенефите една паничка и определят такса от 50 йени.“

Прехапах устни, за да не се разсмея. Усилието беше толкова голямо, че не можех да говоря.

Фубуки въздъхна.

— Е? Имате нещо да ми кажете ли?

За да прикрия устата си, наведох глава и така добих крайно смирен вид, от който шефката трябва да е останала доволна.

— Наближава краят на моя договор и исках да ви съобщя, че за голямо мое съжаление няма да мога да го продължа.

Гласът ми бе покорен и плах като на типична подчинена.

— Така ли? И защо? — попита ме тя сухо.

Забележителен въпрос! Значи не само аз играех комедия. Подадох й следната карикатурна реплика:

— Компанията „Юмимото“ ми предостави значителни и многобройни възможности да докажа на какво съм способна. Вечно ще й бъда благодарна за това. Уви, не бях на висотата на оказаната ми чест.

Нещата ми изглеждаха толкова комични, че се наложи отново да прехапя устни и да замълча. Фубуки обаче не намираще нищо смешно

в ситуацията, защото каза:

— Така е. Според вас защо не бяхте на висота?

Не се въздържах и вдигнах глава, за да я погледна изумено: нима ме пита защо не съм била на висотата на фирмените кенефи? Толкова непомерно ли е желанието ѝ да ме унижи? И ако е така, какво всъщност изпитва към мен?

Впила очи в нейните, за да не изпусна реакцията ѝ, произнесох следната чудовищна фраза:

— Защото не ми достигнаха интелектуалните способности.

Исках да знам не толкова какви интелектуални способности са необходими, за да се измие зацапаната тоалетна чиния, колкото дали това гротескно доказателство за покорство ще хареса на мъчителката ми.

Лицето ѝ на добре възпитана японка остана неподвижно и безизразно и трябваше да я гледам едва ли не под лупа, за да забележа лекото стискане на челюстите, предизвикано от моя отговор. Тя ликуваше.

Вече нищо не можеше да препречи пътя на удоволствието, по който бе поела, Фубуки продължи:

— И аз така мисля. В какво според вас се крие причината за тази интелектуална недостатъчност?

Отговорът дойде от само себе си. Забавлявах се лудо.

— В превъзходството на японския мозък над европейския.

Очарована от това, че се покорявах на желанията ѝ, Фубуки прояви известно чувство за справедливост.

— Сигурно има нещо такова, но не трябва да се преувеличават недостатъците на средния европейски мозък. Не мислите ли, че причината е преди всичко във вашия собствен мозък?

— Положително.

— В началото мислех, че искате да саботирате компанията. Закълнете се, че не сте се престрували нарочно на глупава.

— Заклевам се.

— Съзнавате ли своя недъг?

— Да. Компанията „Юмимото“ ми помогна да го забележа.

Лицето на началничката ми оставаше безстрастно, но по гласа ѝ разбрах, че устата ѝ пресъхва. Бях щастлива, че можех да ѝ подаря този миг на сладострастие.

— Така че предприятието ви е направило голяма услуга.

— Вечно ще му бъде признателна.

Разговорът ни придобиваше сюрреалистичен характер, който страхотно ми допаднаше, Фубуки беше на седмото небе и в това имаше нещо вълнуващо.

„Скъпа моя Снежна буря, след като мога с толкова малко усилия да ти доставя такава наслада, не спирай, нападай ме с твоите остри и твърди снежинки, с каменната си градушка, с тежките си буреносни облаци, съгласна съм да се изгубя в планината, над която се изсипва тяхната ярост, да подлагам лицето си на хилядите им мразовити плюнки, ах, колко е красива гледката на твоята жажда да надупчиш кожата ми с обиди, но патроните ти са халосни, скъпа моя Снежна буря, отказах да ми завържат очите, за да мога, докато ме екзекутират, да видя в погледа ти това, което чакам толкова отдавна — удоволствието.“

Помислих си, че вече се е заситила, защото ми зададе въпрос, който ми се стори чисто формален.

— Какво смятате да правите после?

Нямах намерение да ѝ говоря за това, което пишех. Измъкнах се с един банален отговор.

— Бих могла да преподавам френски.

Шефката ми избухна в презрителен смях.

— Да преподавате! Вие! Смятате се за способна на това!

Проклетата Снежна буря, никога не ѝ се свършваха мунициите. Разбрах, че иска още. Затова нямаше да направя глупостта да ѝ съобщя, че имам диплома на преподавател.

Наведох глава.

— Права сте. Все още не съм осъзнала напълно колко са ограничени възможностите ми.

— Очевидно. Чудя се каква ли професия бихте могли да упражнявате?

Трябваше да ѝ помогна да достигне до върха на екстаза.

В древнопонския имперски протокол е указано, че към Императора трябва да се обръщаме с „изумление и трепет“. Тази формула винаги ме е възхищавала. Тя ми напомня за японските филми, в които самураите се обръщат към своя шеф с глас, разтреперан от свръхчовешки респект.

Така че надянах маската на изумлението и започнах да треперя. Впих уплашен поглед в очите на младата жена и заекнах:

— Мислите ли, че ще ме вземат да събирам боклуците?

— Да! — каза тя с прекалено въодушевление и дълбоко въздъхна.

Бях успяла.

След това трябваше да представя оставката си на господин Сайто. Той също ми даде среща в един празен офис, но за разлика от Фубуки беше доста притеснен, когато седнах срещу него.

— Наближава край на моя договор и исках да ви съобщя, че за голямо мое съжаление няма да мога да го продължа.

По лицето на господин Сайто пробягаха множество тикове. Тъй като не успях да отгатна какво означаваха те, изиграх номера си докрай.

— Компанията „Юмимото“ ми предостави многобройни възможности да покажа на какво съм способна и ще ѝ бъда вечно благодарна. Уви, не бях на висотата на оказаната ми чест.

Хилавото телце на господин Сайто нервно потръпна.

— Амели-сан...

Очите му шареха по ъглите на стаята, като че ли там се намираха думите, които му трябваха. Стана ми жал за него.

— Сайто-сан?

— Аз... ние... много съжалявам. Не съм искал да се получи така.

Японец да се извинява искрено е нещо, което може да се случи веднъж на столетие. Бях ужасена, че господин Сайто се унижава заради мен. Още повече, че той не бе играл никаква роля в йерархическите ми понижения.

— Няма защо да съжалявате. Нещата се развиха по най-добрия възможен начин. Научих много от престоя си във фирмата.

Което си беше чиста истина.

— Имате ли някакви планове? — попита той със свръхнапрегната и мила усмивка.

— Не се безпокойте за мен, все ще намеря нещо.

Горкият господин Сайто! Трябваше аз да го успокоявам. Въпреки относително високия си професионален статут, той беше един от хилядите японци едновременно жертва и непохватен палач в система,

която сигурно не харесваше, но от слабост и липса на въображение никога нямаше да осъди.

Дойде ред на господин Омоши. Умирах от страх при мисълта да се озова сама с него в кабинета му. Напразно. Вицепрезидентът беше в отлично настроение. Щом ме видя, той възкликна:

— Амели-сан!

Каза го по маниера на японците, които умеят да потвърждават съществуването ви само като произнесат името ви.

Говореше с пълна уста. По гласа му се опитах да отгатна какво яде. Трябва да беше нещо тестено, лепкаво, от онези неща, които полепват по зъбите и се налага дълго да ги чистиш с език. Не можах да позная какво е.

Подхванах вече добре наизустената си литания.

— Наближава крайт на моя договор и исках да ви съобщя, че за голямо мое съжаление няма да мога да го продължа.

Бюрото ми пречеше да видя лакомството, което бе поставил на коленете си. А когато поднесе нова доза към устата си, дебелиите му пръсти напълно я скриха от погледа ми. Ядосах се.

Дебелакът сигурно забеляза, че се интересувам от храната му, защото постави пакетчето на бюрото. За голяма моя изненада видях, че ставаше дума за бледозелен шоколад.

Погледнах вицепрезидента с недоумение и лек страх.

— Шоколад от планетата Марс?

Той се заля от смях и захълца конвулсивно.

— Касей но шокорето! Касей но шокорето!

Което значеше: „Шоколад от Марс! Шоколад от Марс!“

Намирах за доста странен начина, по който приемаше оставката ми. И се чувствах крайно неудобно от това набъкано с холестерол веселие. То опасно нарастваше и вече виждах да се задава смъртоносна сърдечна криза.

Как щях да обяснявам после на ръководството: „Бях дошла да си подам оставката. Това го уби“. Никой в „Юмимото“ нямаше да ми повярва — бях от тези служители, чието напускане не можеше да бъде нищо друго освен отлична новина.

Историята със зеления шоколад също нямаше да ми свърши работа. Не се умира току-така от парче шоколад, че дори да е с цвят на

хлорофил. Много по-правдоподобна щеше да се окаже версията за убийство. Нямах да ми липсват и мотиви.

Иначе казано, по-добре щеше да е господин Омоши да не пука точно сега, тъй като аз се явях идеалният виновник.

Тъкмо се канех да запея втория куплет, за да прекъсна този тайфун от смях, когато дебелакът уточни:

— Това е бял шоколад със зелен пъпеш, специалитет от Хокайдо. Чуден е. Запазили са вкуса на японския пъпеш. Опитайте.

— Не, благодаря.

Обичах японския пъпеш, но комбинацията с бял шоколад наистина ме отблъскваше.

По неясни причини моят отказ разгневи вицепрезидента. Той поднови нареждането си, като го облече в учтива форма.

— Мешиагите кудасаи.

Ще рече: „Ако обичате, благоволете да хапнете“. Отказах.

Тогава започна да слиза по езиковите стъпала.

— Табете. Тоест: „Яжте“.

Отказах. Крясък:

— Таберу!

Сиреч: „Плюскай!“ Отказах.

Гневно избухване:

— Хей, докато не ви изтече договорът, трябва да се подчинявате!

— Какво значение има дали ще ям, или не?

— Нахалница! Не е ваша работа да ми задавате въпроси! Изпълнявайте заповедите ми!

— Че какво ще ми направите, ако не ги изпълня? Ще ме изхвърлите? Само това чакам.

В следващия миг разбрах, че съм прекалила. Ако се съдеше по изражението на господин Омоши, японско-белгийските отношения бяха сериозно застрашени.

Инфарктът изглеждаше неизбежен. Реших да помоля за милост.

— Извинете ме.

Той намери достатъчно сили, за да изреве:

— Плюскай!

Това ми беше наказанието. Кой би допуснал, че поглъщането на парче зелен шоколад може да се превърне в акт на международната политика?

Протегнах ръка с мисълта, че в райската градина сигурно се е случило точно това — Ева изобщо не е искала да отхапе от ябълката, но една дебела змия, обзета от внезапен и необясним садизъм, я е принудила да го стори.

Отчупих малко зеленикаво парче и го поднесох към устата си. Отблъскваше ме главно цветът. Сдъвках парчето и за мой голям срам установих, че хич не беше лошо.

— Чудно е — признах неохотно.

— Ха-ха! Хубав е марсианският шоколад, а? — Вицепрезидентът тържествуваше. Японско-белгийските отношения бяха спасени.

Когато преглътнах взривоопасното парче, подхванах старата си песен:

— Компанията „Юмимото“ ми предостави многобройни възможности да покажа на какво съм способна и ще й бъда вечно благодарна за това. За нещастие не бях на висотата на оказаната ми чест.

Господин Омоши се изненада, тъй като напълно бе забравил за какво съм дошла, после отново избухна в смях.

Наивно си бях представяла, че като се самоунижавам, за да им спася репутацията, като се самообвинявам, за да им спестя всеки упрек, ще предизвикам учтиви възражения от рода на: „Но моля ви се, вие бяхте на висота!“

А ето че за трети път приемаха тирадата ми благосклонно, Фубуки не само не оспори недостатъците ми, но и ми даде да разбера, че случаят ми е далеч по-тежък. Макар и притеснен от неволите ми, господин Сайто също не постави под съмнение самокритичната ми оценка. Що се отнася до вицепрезидента, той прие твърденията ми с най-ентузиазизирано веселие.

Това ми припомни думите на Андре Малро: „Не говорете прекалено лошо за себе си, ще вземат да ви повярват“.

Халата извади кърпичка от джоба си, избърса сълзите си и за голяма моя изненада се изсекна, което в Япония се смята за върха на простацината. Нима бях паднала толкова ниско, че можеха най-безсрамно да си духат носа пред мен?

После господин Омоши въздъхна.

— Амели-сан!

И не добави нищо. Реших, че за него въпросът е приключил. Станах, поздравих го и си тръгнах, без да се обръщам.

Остана ми само Господ.

Пред него се държах като истинска японка, връчваща оставката си на своя президент. Смущението ми беше искрено и се изразяваше в плаха усмивка и приглушено хълцане.

Господин Ханеда ме прие извънредно любезно в огромния си светъл кабинет.

— Наближава краят на моя договор и исках да ви кажа, че за голямо мое съжаление няма да мога да го продължа.

— Естествено. Разбирам ви.

За първи път някой проявяваше човешко отношение към решението ми.

— Компанията „Юмимото“ ми предостави многобройни възможности да покажа на какво съм способна. Ще ѝ бъда вечно благодарна за това. Уви, не бях на висотата на оказаната ми чест. Той реагира веднага.

— Това не е вярно и вие го знаете. Работата ви с господин Тенши показва, че имате отлични качества в подходящи за вас области.

Най-послед!

Той добави с въздишка:

— Нямахте късмет, дойдохте в лош момент. Разбирам решението ви да напуснете, но знайте, че ако някой ден промените мнението си, ще бъдете добре дошла при нас. Сигурно не съм единственият, на когото ще липсвате.

Тук грешеше, но въпреки това ме развълнува дълбоко. Говореше с такава убедителна доброта, че почти ми домъчня, задето напускам.

Нова година — три дни ритуална и задължителна почивка. Подобно бездействие е истинска травма за японците.

В продължение на три дни и три нощи е забранено даже да се готви. Ядат се студени храни, приготвени предварително и съхранявани в прекрасни лакирани кутии.

В празничното меню винаги има омоши — оризови сладки, за които преди умирах, но които сега по омонимични причини не можех да преглътна.

Когато поднасях омоши към устата си, очаквах да чуя рев: „Аmeli-сан!“ — и да последва мазен кикот.

Оставаха ми още три дни работа. Целият свят бе вперил очи в Кувейт и мислеше само за датата 15 януари.

Аз пък бях вперила очи в огромния прозорец на тоалетните и мислех само за датата 7 януари — тогава изтичаше моят ултиматум.

На 7 януари заранта не можех да повярвам, че денят наистина е дошъл — толкова го бях чакала. Струваше ми се, че съм прекарала в „Юмимото“ не по-малко от десет години.

В тоалетните на четирийсет и четвъртия етаж часовете течаха в атмосфера на религиозна вгълбеност — и най-дребните жестове извършвах с тържествено достойнство. Почти съжалявах, че няма да мога да проверя верни ли са думите на една стара кармелитка: „В Кармел най-трудни са първите трийсет години“.

Към 6 вечерта измих ръцете си и отидох да се сбoguвам с няколкото колеги, които по различни поводи бяха показали, че ме смятат за човешко същество, Фубуки не влизаше в групата. Съжалявах за това, още повече, че не изпитвах никаква злоба към нея. Не й стиснах ръката само от самолюбие. По-късно си казах, че съм сгрешила — да предпочетеш гордостта си пред гледката на едно лице с изключителна красота си е чиста глупост.

В шест и половина се върнах за последен път в Кармел. Дамските тоалетни бяха пусти. Под грозното неоново осветление сърцето ми се сви — седем месеца от живота ми, не, от времето ми на тази планета, бяха преминали тук. Нямах за какво да тъжа. И все пак на гърлото ми бе заседнала буца.

Инстинктивно тръгнах към прозореца. Залепих чело на стъклото и разбрах какво ще ми липсва — не всеки има шанса да наблюдава света от висотата на четирийсет и четвъртия етаж.

Прозорецът беше границата между ужасната светлина и прекрасния мрак, между тоалетните кабинички и безкрая, между чистото и неизмиваемото, между клозетното казанче и небето. Докато съществуват прозорци, и най-незначителното човешко същество ще има дял от свободата.

За последен път се хвърлих през прозореца. Дълго наблюдавах как тялото ми пада надолу.

Когато се наситих, напуснах сградата на „Юмимото“. И повече не стъпих там.

Няколко дни по-късно се завърнах в Европа.

На 14 януари 1991-ва започнах да пиша книга със заглавие „Хигиената на убиеца“.

На 15 януари изтичаше американският ултиматум, даден на Ирак. На 17 януари започна войната.

На 18 януари на другия край на света Фубуки навърши 30 години.

Времето минаваше, както си бе свикнало. През 1992-ра излезе първият ми роман. През 1993-та получих писмо от Токио. То гласеше следното:

Аmeli-сан,
Моите поздравления.

Мори Фубуки

Тези думи ми доставиха голямо удоволствие. Но имаше една подробност, която особено ме очарова — бяха написани на японски.

Издание:

Автор: Амели Нотомб

Заглавие: Изумление и трепет

Преводач: Светла Лекарска

Година на превод: 2001

Език, от който е преведено: френски

Издание: първо

Издател: ИК „Колибри“

Град на издателя: София

Година на издаване: 2001

Тип: роман

Националност: френска

Печатница: „Симолени“

Редактор: Росица Ташева

ISBN: 954-529-221-0

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/9859>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.